

RP 104/2012 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om skydd för växters sundhet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om skydd för växters sundhet ändras. Enligt propositionen ska ersättningssystemet i fråga om de skador som orsakas av skadegörare ändras så att en aktör på ansökan kan få ersättning helt eller delvis av statens medel för kostnader för utrotning av skadegörare till följd av ett beslut om bekämpning, om de skador som växtproduktionen orsakats är exceptionellt stora. Målet är att växternas sundhetstillstånd alltjämt ska kvarstå på en god

nivå i Finland så att både aktörerna och samhället svarar för riskhanteringen i anslutning till växters sundhet.

Samtidigt föreslås att det till lagen fogas bestämmelser om makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering samt om en allmän omsorgsplikt för aktörerna.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2013.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2013.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE	4
2.1 Lagstiftning och praxis.....	4
Lagstiftning och praxis i fråga om ersättningar som gäller växters sundhet	4
Aktörens ersättningsskyldighet	5
Lagstiftning och praxis som gäller organismer för biologisk bekämpning	6
2.2 Lagstiftningen i EU och den internationella utvecklingen.....	6
EU:s ersättningssystem för skador orsakade av skadegörare	6
Ersättningssystemen i EU:s medlemsstater	7
EU:s och andra länders lagstiftning om organismer för biologisk bekämpning samt den internationella utvecklingen.....	9
2.3 Bedömning av nuläget	10
Ersättningar som gäller skadegörare	10
Försäkringar och fonder	11
Organismer för biologisk bekämpning.....	11
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN.....	12
3.1 Målsättning.....	12
3.2 Alternativ	12
Ersättningssystem.....	12
Makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering	13
3.3 De viktigaste förslagen.....	13
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	14
4.1 Ekonomiska konsekvenser	14
4.2 Konsekvenser för företagen	16
4.3 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet.....	16
4.4 Miljökonsekvenser	16
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	16
5.1 Beredningsskeden	16
5.2 Utlåtanden och hur de har beaktats	16
DETALJMOTIVERING	18
1 LAGFÖRSLAG	18
2 a kap. Makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering	18
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	21

3	IKRAFTTRÄDANDE	22
4	FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	22
	LAGFÖRSLAG	25
	Lag om ändring av lagen om skydd för växters sundhet.....	25
	BILAGA	28
	PARALLELLTEXT	28
	Lag om ändring av lagen om skydd för växters sundhet.....	28

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Lagen om skydd för växters sundhet (702/2003) (nedan *lagen om växters sundhet*) gäller sådana åtgärder för bibehållande av växters goda sundhetstillstånd som får vidtas för att bekämpa skadegörare och förhindra spridning av dem. Skadegörare definieras i rådets direktiv 2000/29/EU om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och mot att de sprids inom gemenskapen (nedan *direktivet om växters sundhet*), och de förtecknas i jord- och skogsbruksministeriets förordning om skydd för växters sundhet (17/08) (nedan *förordningen om växters sundhet*).

Utgångspunkten för lagen om växters sundhet är att odlaren ska få ersättning av statens medel för skador och kostnader till följd av skadegörare som ska utrotas. De stora förändringarna i verksamhetsbetingelserna under de senaste årtiondena förutsätter dock att systemet och grunderna för ersättning ses över på basis av nuläget.

Till Finland sprids skadegörare främst via Europeiska unionens inre marknad. Växtproduktionen har förändrats efter att Finland anslöt sig till EU. För närvarande anskaffas plantor av utsädespotatis och trädgårdsväxter ofta via EU:s inre marknad, och småplantor av trädgårdsväxter odlas endast upp för försäljning i Finland. Via plantorna sprids skadegörarna lätt till hela produktionen. Av dessa orsaker är näringsidkarens omsorgsplikt och ansvar för produktionsstörningar samt möjlighet att bereda sig för störningar av särskilt stor betydelse inom handeln med plantor samt växtproduktionen.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Lagstiftning och praxis i fråga om ersättningar som gäller växters sundhet

Enligt 30 § i lagen om växters sundhet ska kostnader och skador till följd av beslut om

bekämpning för att utrota skadegörare som inte tidigare förekommit i Finland (skadegörare som ska utrotas) ersättas aktören av statens medel. Dessutom kan kostnader och skador till följd av beslut om bekämpning och förhindrande av spridning av sådana skadegörare i Finland som orsakar direkt eller indirekt skada, men som inte kan utrotas (skadegörare som ska bekämpas), ersättas delvis. Enligt 30 a § ersätts kostnader till följd av beslut om bekämpning av skadegörare som ska utrotas på växande träd i skog till den del de överskrider kostnaderna för normal skogsvård eller sedvanlig drivning av virke.

För att ersättning ska betalas förutsätts att tillsynsmyndigheten har meddelat aktören ett skriftligt beslut om bekämpning, om sådana skadegörare som ska utrotas eller bekämpas enligt bestämmelserna som utfärdas särskilt för varje skadegörare i förordningen om växters sundhet har påvisats vid tillsynen eller det vid tillsynen finns misstanke om att de kan påvisas. I beslutet om bekämpning anges de åtgärder, föreskrifter, förbud, villkor och begränsningar som aktören åläggs att genomföra.

Aktören ska söka ersättning skriftligen hos Livsmedelssäkerhetsverket (*Evira*) inom sex månader efter att sökanden har fått kännedom om att kostnaderna eller skadan har uppkommit. Ansökan ska innehålla en utredning om kostnaderna och skadorna samt ges in till den lokala närings-, trafik- och miljöcentralen i fråga om skador på växtproduktion, och till *Evira* i fråga om skador på träd i skog. Genom ett förvaltningsbeslut beslutar *Evira* om utbetalningen av ersättning.

Kostnader och skador som ska ersättas är

- kostnader för desinficering, bekämpning och förstörelse samt värdet av ett föremål som förstörts eller skadats till följd av bekämpningsåtgärden,
- en ekonomisk skada eller kostnad till följd av ett förbud eller någon motsvarande begränsning att sälja, överlåta, transportera eller använda ett föremål, och
- en ekonomisk skada eller kostnad till följd av ett avbrott i växtproduktionen som

grundar sig på en bestämmelse i beslutet om bekämpning.

Ersättning har beviljats efter att en skadegörare har påvisats i Finland och utrotats. Trots detta har samma skadegörare förekommit år efter år och ersättning har betalats för att utrota koloradoskalbagge, nerviminerarflugan på krysantem, nekrosfläckvirus på balsamin, pepinomosaikvirus, bommulsmjölus och ljus ringröta på potatis. Oftast har man bedömt att skadegöraren spridits till Finland via plant- eller frömaterial.

Under de senaste 10 åren har det av statens medel för ersättning som gäller växters sundhet använts mellan knappt 1 miljon euro och 2,5 miljoner euro årligen för kostnader för att utrota sammanlagt 18 sådana skadegörare som ska utrotas. I Finland har det under denna tid påvisats fem nya sådana skadegörare som ska utrotas och för vilkas utrotning det betalats ersättning. Bara utrotningen av plötslig ekdöd orsakade t.ex. år 2010 kostnader för 0,9 miljoner euro. När det gäller skadegörare på träd i skog, som är sådana som ska utrotas, har det hittills inte betalats några ersättningar.

I Finland betalas för närvarande de ersättningar som gäller skadegörare helt och hållet som nationella stöd i enlighet med riktlinjerna för statliga stöd. Djursjukdomar och miljöskador kan täckas av den privata sektorns försäkringar, men inte sådana skador som orsakas av växtskadegörare. På basis av EU-bestämmelser har det varit möjligt att ge stöd för försäkringspremier och fonder, men endast via producentorganisationen till dess medlemmar när försäkringen tecknats i enlighet med rådets förordning nr 1234/2007 med avseende på skador på skörd samt djursjukdomar och skadegörare.

Det förslagsanslag i statsbudgeten för 2011 som reserverades för ersättningar enligt lagen om växters sundhet uppgick till 1,9 miljoner euro. På grund av statens sparåtgärder kommer det anslag som reserverats för ersättningar enligt lagen om växters sundhet att minska ytterligare så att det år 2013 anvisas 0,9 miljoner euro för dessa ersättningar. Detta utgör ett reservationsanslag för två år.

I enlighet med regeringsprogrammet kommer regeringen att genomföra anpassningsåtgärder i fråga om utgifter och inkomster så

att en hållbar offentlig ekonomi kan tryggas. Inbesparingarna är omfattande och riktas bl.a. till jord- och skogsbruksstöden och näringsstöden.

Aktörens ersättningsskyldighet

Statens ersättningsansvar enligt lagen om växters sundhet utesluter inte aktörens ansvar för en skada som vållats någon annan när aktören inte iakttagit tillräcklig omsorg vid köp eller försäljning av växter eller makroorganismer eller inte försäkrat sig om produkternas sundhet och säkerhet. I handelsavtalen mellan aktörer t.ex. vid handel med plantor och organismer för biologisk bekämpning ska aktörens ansvar för sådana skador som orsakats av felaktiga produkter definieras på ett bättre sätt än tidigare. Ansvaret enligt avtalet grundar sig på parternas skyldighet att genomföra avtalet felfritt och i den form som de ingått det. Bestämmelser om aktörens ersättningsskyldighet och den skadelidandes rätt till ersättning finns bl.a. i skadeståndslagen (412/1974) och köplagen (355/1987) som gäller handel mellan försäljare och köpare, samt i den s.k. rättshandlingslagen (228/1929).

Syftet med det stränga ersättningsansvaret i lagen om ersättning för miljöskador (737/1994) (nedan miljöskadelagen) är att det är nedsmutsaren som ska betala, även om nedsmutsarens avsikt har varit att handla så rätt som möjligt och bespara naturen så mycket som möjligt. Enligt motiveringen till lagen kan miljöföreningen uppstå direkt i form av skada på levande eller livlös egendom, utan att det är en följd av någon påvisad förorening av luft, vatten eller jordmån. Till exempel en sådan faktor som förstör träd i skog kan spridas via luften, trots att luften i sig inte är förorenad. I motiveringen föreslog man att sådana skador ska ersättas. Miljöskadelagen gäller dock inte sådana skador som ersätts enligt någon annan lag. Således gäller miljöskadelagen inte heller t.ex. det ansvar för skador som grundar sig på vållande och uppsåt i enlighet med skadeståndslagen. I vissa fall kan dock en skadegörare som spridit sig i naturen orsaka en sådan miljöskada som omfattas av miljöskadelagen.

Lagstiftning och praxis som gäller organismer för biologisk bekämpning

Det finns ingen nationell lagstiftning om användningen av makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering. I 43 § i naturvårdslagen (1096/1996) föreskrivs det om begränsning av spridningen av arter av djurart av främmande ursprung, om vilken inte föreskrivs i jaktlagen eller i lagen om fiske, inte släppas ut i naturen, om det finns anledning att befara att detta kan ge upphov till ett permanent bestånd. I lagen om växtskyddsmedel (1563/2011) föreskrivs det om godkännande av växtskyddsmedel och säker användning av växtskyddsmedel, inklusive mikrobpreparat för biologisk bekämpning. Lagen gäller inte ryggradslösa makroorganismer för biologisk bekämpning eller organismer för pollinering. Bestämmelser om import av bin och humlor och handeln med dem på den inre marknaden finns när det gäller djursjukdomar i jord- och skogsbruksministeriets förordning om kontroller som skall utföras på Europeiska gemenskapens inre marknad i syfte att bekämpa djursjukdomar (977/2006). Förordningen innehåller krav på bl.a. registrering som importör, förhandsanmälan om import, hälsointyg, förteckningar över importförsändelser och om att den som är ansvarig för gårdsbruksenheter ska kontrollera varje importparti. I förordningen om växters sundhet finns begränsningar för import av bisamhällen från EU:s inre marknad i syfte att förhindra spridning av päronpest.

I Finland används makroorganismer för biologisk bekämpning särskilt inom växthusodlingen, men i viss mån också på friland. Många organismer för biologisk bekämpning kan också användas för hemmets krukväxter, på balkongen, i vinterträdgårdar eller i mindre växthus. I och med att bär- och grönsaksodlingen i framtiden sker allt mer under täckmaterial i uppvärmda växthus kommer efterfrågan på biologisk bekämpning att öka. Även inom plantskoleproduktionen och inom trädgårds- och skogssektorn finns det behov av att utveckla den biologiska bekämpningen. Direktiv 2009/128/EU, som gäller upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av be-

kämpningsmedel, innehåller krav på att främja integrerat växtskydd från och med 2014, vilket ytterligare kommer att öka användningen av organismer för biologisk bekämpning i Finland. För närvarande finns det mindre än 10 företag i Finland som antingen förmedlar sådana organismer för biologisk bekämpning och pollinering som härstammar från utlandet eller själva producerar organismer för bekämpning. Organismer för pollinering används inom bär- och tomatproduktionen. Kommersiell handel bedrivs med jordhumla (*Bombus terrestris*), som är en vild art i Finland och förekommer i landets södra delar. Den importeras också från utlandet.

I Finland finns ett exempel på skador orsakade av stinkflyet (*Nesidiocoris tenuis*) i växthusen i Österbotten hösten 2008. Stinkflyet spreds antagligen till Finland genom kontamination vid införsel av försändelser med *Macrolophus* som används för biologisk bekämpning. I andra europeiska länder har man konstaterat att harlekinnyckelpigan (*Harmonia axyridis*) och jordhumlan åsidosätter motsvarande vilda organismer. De senaste åren har jordhumlan blivit betydligt vanligare på sydkusten i Finland, särskilt i huvudstadsregionen, men det finns inga uppgifter som visar att närbesläktade endemiska arter, närmast ljus jordhumla (*Bombus lucorum*), åsidosatts på grund av detta.

2.2 Lagstiftningen i EU och den internationella utvecklingen

EU:s ersättningssystem för skador orsakade av skadegörare

Solidaritetsfonden

Bestämmelser om EU:s deltagande i ersättningen av kostnader till följd av skadegörare finns i direktivet om växters sundhet. Av EU:s medel beviljas inte ersättningarna direkt till aktörerna, utan bidraget betalas till medlemsstaten. Via EU:s s.k. solidaritetsstöd kan medlemsstaterna söka bidrag för de ersättningar som har betalats med allmänna medel i anknytning till alla de åtgärder som vidtagits för att utrota farliga skadegörare som sprider sig via handeln. Kostnadernas minimibelopp är 25 000 euro och ersättning

bör sökas senast före utgången av det kalenderår under vilket skadegöraren påvisats. Till medlemslandets ansökan ska bifogas detaljerade uppgifter om skadegörarens ursprung och de åtgärder som vidtagits eller vidtas samt uppnådda resultat. Dessutom ska det lämnas uppgifter om föranledda eller uppskattade kostnader samt hur stor den andel som ersätts med allmänna medel är.

I artikel 23 i direktivet om växters sundhet anges de åtgärder för vilka ersättning kan beviljas samt hur stor andel av kostnaderna som ersätts. Ersättning kan beviljas för bl.a. destruktion, desinfektion, sanering, sterilisering, rengöring eller varje annan behandling som utförs officiellt eller på officiell begäran när det gäller växter eller växtprodukter. Förluster i anknytning till förlust av inkomst ersätts dock inte. Ersättningar beviljas vanligen för två år för ca 50 procent av de godtagbara kostnaderna. Tidsfristen kan förlängas på ansökan, och i sådana fall minskar ersättningen. Solidaritetsstöd beviljas inte för ersättningar av sådana skador som orsakats av skadegörarnas naturliga spridning, och inte heller för förluster till följd av förstört växtmaterial.

Stöden har betalats ur den gemensamma jordbrukspolitikens (CAP)budget. Åren 2001—2009 beviljade EU ca 20 miljoner euro i stöd till Portugal och år 2009 ca 1,5 miljoner euro till Spanien för bekämpningen av tallvedsnematoden. Beredningen av en ny rättsakt om växtskydd pågår som bäst vid EU-kommissionen. I samband med revideringen kan eventuellt grunderna för beviljande av stöd ur solidaritetsfonden ändras.

Försäkringar

EU:s medlemsstater har med stöd av artiklarna 68—71 i rådets förordning nr 73/2009 (förordningen om gårdsstöd) haft möjlighet att bevilja specialstöd till jordbrukare för skörde-, djur- och växtförsäkringskostnader och djur- och växtsjukdomar samt på senare tid även genom de placeringsfonder som har anknytning till miljöskador. Med stöd av kommissionens förordning nr 1857/2006 har det dessutom varit möjligt att ge nationellt stöd för ersättning av skador orsakade av ogynnsamma väderförhållanden och förhindrande och ersättning av skador orsakade av

djur- och växtsjukdomar och skadedjur samt för tecknande av försäkringar. Stödet för försäkringskostnader ska betalas direkt till jordbrukaren och det kan uppgå till högst 65 procent av försäkringskostnaden. Ett av stöd villkoren är bl.a. att stöd kan betalas endast om förlusten omfattar över 30 procent av den genomsnittliga mängd som uppnåddes under föregående produktionsperiod och om en myndighet erkänner förlusten.

Fonder

Stödet för de gemensamma fonder som inrättats för att betala ut ersättning för djur- och växtsjukdomar samt miljöskador är högst 65 procent av kostnaderna. Stödet för inrättande av en fond kan betalas gradvis avtagande under tre år och ersätta fonden de ersättningar som betalats ur den, samt täcka räntorna på fondens lån. Medlemslandet ska bl.a. godkänna fonden med stöd av sin lagstiftning och fastställa regler för inrättande och förvaltning av fonder, särskilt i fråga om betalningen av stöd till jordbrukare när en kris har inträffat.

Ersättningssystemen i EU:s medlemsstater

De övriga EU-medlemsstaternas nationella ersättningssystem är inte lika omfattande som Finlands. Även praxis varierar i olika länder. I Sverige är det möjligt att betala ersättningar enligt växtskyddslagen, men ersättningar har inte betalats sedan 1995. I Polen har det betalats ersättningar till fullt belopp för bekämpning av vissa skadegörare, t.ex. ringröta på potatis. Även i Estland betalas ersättning till fullt belopp, men endast när det gäller bekämpningen av två skadegörare (*Clavibacter mshiganensis*, *Erwinia amylovora*). I Tyskland betalas inte ersättning för skador till följd av skadegörare.

Belgien, Spanien, Lettland, Litauen, Portugal, Polen och Ungern har ersättningssystem som bygger på statsbudgeten. I Storbritannien och Danmark finns enligt lagstiftningen möjlighet till ett ersättningssystem, men detta har inte nyttjats. Litauen och Ungern betalar endast en del av kostnaderna i och med aktörernas självriskandel i det ersättningssystem som finansieras med statens medel. Belgiens,

Lettlands, Litauens, Portugals, Polens och Ungerns ersättningssystem omfattar endast vissa skadegörare. Belgien, Holland, Italien, Österrike, Frankrike, Danmark och Ungern

har olika slags fond- och försäkringssystem för ersättning av skador som orsakas av skadegörare.

Tabell 1. System som används inom Europa för att ersätta skador orsakade av skadegörare.

Land	System	Arter som omfattas av systemet
Belgien	Solidaritetsfond för potatisodlare. Direkta kostnader orsakade av potatisdestruktion ersätts, men inte inkomstförluster och kostnader för behandling av karantänpotatis. Obligatorisk avgift 20 euro/ha (utsädespotatis) och 10 euro/ha (lagerpotatis). Om reservens storlek överstiger 1,5 miljoner euro, upphör betalningen tillfälligt. Ad hoc statens ersättningar	<i>Ralstonia solanacearum</i> , <i>Clavibacter michiganensis</i> subsp. <i>sepedonicus</i> , <i>Meloidogyne chitwoodi</i> gelden et al, <i>Meloidogyne fallax</i> karssen, <i>Synchytrium endobioticum</i> smith och <i>potato spindle tuber viroid</i> . <i>Clavibacter michiganensis</i> subsp. <i>sepedonicus</i> , <i>Synchytrium endobioticum</i> smith
Spanien	Offentligt ersättningssystem, som finansieras ur statsbudgeten.	Skadegörarna i bilaga 1 och 2 till direktiv 2000/29.
Nederländerna	Försäkringssystemet Potatopol. En mindre ersättningsfond för odling av lökväxter (tulpaner och narcisser). Producenterna betalar en försäkringsavgift, och vid årets slut bedömer man huruvida den insamlade summan är tillräcklig för att ersätta kostnaderna eller om det behövs en extra avgift. Den nuvarande avgiften är 4,53 euro/100 m ² .	
Irland	Det är vanligtvis producenterna som betalar kostnaderna. Det finns några gränsfall där DAFF har bidragit vid förstörande av material, t.ex. vid fall av mörk ringröta på potatis år 2007 samt vid vissa fall av plötslig ekdöd (<i>Phytophthora ramorum</i>).	
Storbritannien	Enligt lagstiftningen om växters sundhet är det möjligt att få ersättning, men möjligheten har inte använts.	
Italien	Flera försäkringssystem som gäller växtsjukdomar (bl.a. single risk, multiperil, combined risks, där man kan välja flera risker ur listan över single risks).	
Österrike	Försäkring som täcker många olika skador, bl.a. skadegörare.	
Grekland	Inget stödsystem.	
Lettland	Offentligt stödsystem.	<i>Erwinia amylovora</i> .
Litauen	Offentligt ersättningssystem. Staten ersätter högst 90 % av värdet på det växtmaterial som förstörts. De budgetmedel som anvisas för detta hade år 2010 minskat med över 70 %.	<i>Clavibacter</i> , <i>Erwinia amylovora</i> , <i>Globodera pallida</i> , <i>Ditylenchus destructor</i> , <i>Synchytrium endobioticum</i> , <i>Ralstonia sola-</i>

		<i>nacearum, Plum pox virus, Sharka</i>
Portugal	Offentligt system, som finansieras ur statsbudgeten.	<i>Citrus tristeza virus, Ralstonia solanacearum, Erwinia amylovora.</i>
Polen	Offentligt system, som finansieras ur statsbudgeten.	<i>Xanthomonas campestris pv, Phaseoli clavibacter michiganensis subsp. sepedonicus, Synchytrium endobioticum, Diabrotica virgifera virgifera.</i>
Frankrike	Nationell solidaritetsfond. Ersätter högst 2/3 av 80 % av skadorna på potatis. De producenter som vill ta del av fonden ska betala en avgift. Vid förekomst av skada begär fonden bidrag av staten.	I fråga om utsädespotatis <i>Pseudomonas solanacearum, Clavibacter michiganensis</i> ; och i fråga om majs <i>Diabrotica virgifera virgifera</i> . Utveckling i fråga om Plum pox virus pågår.
Sverige	Enligt lagstiftningen om växtskydd är det möjligt att få ersättning, men möjligheten har inte använts sedan 1995.	
Danmark	Enligt lagstiftningen om växters sundhet är det möjligt att få ersättning, men möjligheten används inte. Kartoffelafgiftsfonden	<i>Clavibacter michiganensis subsp. sepedonicus, Ralstonia solanacearum</i>
	Frivilligt självständigt försäkringssystem som förvaltas av en grupp av försäkringsbolag.	
Ungern	Offentligt ersättningssystem, som finansieras ur statsbudgeten. Ersättningen är högst 70-90 % av kostnaderna (varierar beroende på kostnadsslag). Försäkringssystem (all-risk insurance), där insekter ingår i de risker som täcks. .	Potatis: <i>Ralstonia, Clavibacter, Stolbur</i> ; Plommon: <i>Xanthomonas arabiscola pv pruni</i> .

EU:s och andra länders lagstiftning om organismer för biologisk bekämpning samt den internationella utvecklingen

Inom Europeiska unionen finns inte en harmoniserad lagstiftning om säker användning av organismer för biologisk bekämpning och pollinering. Många länder har nationella bestämmelser för deras användning. De olika länderna har dock närmast sig ämnet ur olika synvinklar, emedan det i vissa länder bestäms om organismer för biologisk bekämpning i lagar som gäller växtskyddsmedel och i andra länder i lagar som gäller växtskydd eller naturvård. Inget land har någon särskild lag som endast gäller organismer för

biologisk bekämpning, utan vanligen har man löst frågan genom att kombinera två lagar.

Enligt International Biocontrol Manufacturers Association (IBMA) ska man tillämpa Växtskyddsorganisationen för Europa och medelhavsländernas EPPO:s standarder när det gäller makroorganismer för biologisk bekämpning. I och med det säkerställs en enhetlig praxis i EU:s medlemsländer, trots att det inte finns harmoniserade bestämmelser inom EU om säker användning av makroorganismer för biologisk bekämpning. IBMA anser även att det är viktigt med en smidig bedömningsprocess och rimliga behandlings-

tider samt att det ges en motivering när en ansökan avslås.

Storbritanniens "Wildlife and Countryside Act" förbjuder att något som helst djur av främmande ursprung sprids i naturen. För särskilda användningsändamål har dock landets departement för miljö-, livsmedels-, jordbruks- och fiskefrågor rätt att bevilja tillstånd för spridning av främmande djurarter, t.ex. för biologisk bekämpning. Tillstånd beviljas för viss tid på basis av en riskbedömning, och efter det kan ansökan förnyas eller aktören begära att myndigheten föreslår att arten ska antecknas i EPPO:s förteckning (EPPO standard PM 6/3 *List of biological control agents widely used in the EPPO region*). Godkännandets giltighetstid varierar.

Bestämmelser om användning av makroorganismer (nematoder, insekter, spindlar) som växtskyddsmedel finns i Sverige i Miljöbalken (Miljöbalk SFS 1998:808). På de organismer för bekämpning som är av främmande ursprung görs en ekologisk riskbedömning. Arter som är ursprungliga bedöms inte. Man anser att tropiska och subtropiska arter inte kan överleva Sveriges vinter, och därför är de tillåtna då de inte medför något hot ur ekologisk synvinkel. Godkännandet är i kraft 10 år. I Norge godkänns makroorganismer för biologisk bekämpning på samma sätt som växtskyddsmedel och mikrober. Ett villkor för godkännandet är att de inte orsakar skada för hälsan eller miljön samt att de är effektiva. Makroorganismernas risker och effektivitet bedöms och testas. Godkännandet är i kraft fem år.

Förhindrandet av exotiska arters spridning till nya områden behandlas i många internationella överenskommelser. Det huvudsakliga syftet är att förhindra spridning av sådana skadliga organismer som orsakar fara för människans hälsa eller växters sundhet eller som innebär ett hot mot bevarandet av den biologiska mångfalden. Internationella växtskyddskonventionen (IPPC) och konventionen om biologisk mångfald (CBD) innehåller bestämmelser om organismer för biologisk bekämpning. IPPC har upprättat en standard för organismer för biologisk bekämpning (ISPM3) och reviderat standarden om riskbedömning (ISPM11) på så sätt att den täcker även sådan risk som gäller annat än jord-

bruksmiljön. ISPM3-standarderna har aldrig genomförts i sin helhet i Europa. EPPO genomför IPPC-standarderna i och med att dessa krav ingår i dess egna standarder. EPPO har upprättat tre standarder för organismer för biologisk bekämpning.

2.3 Bedömning av nuläget

Ersättningar som gäller skadegörare

I och med att verksamhetsbetingelserna förändrats avsevärt sedan ersättningssystemet för skador som orsakas av skadegörare togs i bruk år 1925 förutsätts det att ersättningssystemet ses över. Även statsfinansernas nuläge kräver att ersättningssystemet ändras.

Ersättningarna enligt det nuvarande systemet bygger på orsakade förluster, vilket inte sporrar att försöka minska förlusterna så bra som möjligt. Nuvarande praxis tar inte heller hänsyn till skillnaderna mellan olika gårdsbruksenheter, produktionssätt, produktionsförfaranden och olika områden när det gäller risken för skadegörare. Ett system som bedömer riskerna på alla gårdsbruksenheter enligt samma antaganden kan inte vara kostnadseffektivt. Avsaknaden av riskerna såsom grund är till viss del ett problem som formar produktionens struktur i och med att det nuvarande systemets stöd till produktion på områden där risken för skadegörare är stor kan ske på bekostnad av de områden där risken är liten, och således alltför mycket koncentrera produktionen till områden där risken är stor.

Det nuvarande systemet är bristfälligt främst på följande tre punkter: 1) systemet ersätter inte kostnader för förebyggande åtgärder, och sporrar inte annars heller särskilt mycket att förebygga skadegörare, trots att det i många fall är det mest kostnadseffektiva riskhanteringsättet, 2) systemet beaktar inte i tillräcklig omfattning, eller över huvud taget, incitament som riktas till gårdsbruksenheter, och 3) systemet beaktar inte på något sätt gårdsbruksenheterens skillnader i fråga om risken för växtskador. Ett system som inte beaktar dessa tre aspekter är troligtvis ineffektivt. Ett effektivt kostnadsfördelningssystem ska ha en effektiv risköverföring och ersätta skador samt erbjuda producenter-

na incitament att upprätthålla biosäkerheten och upptäcka skadegörare i tid.

Dessutom krävs att aktörerna iakttar omsorg i näringsverksamheten. Odlarnas risker inom växtproduktionen är förknippade med bl.a. handeln och klimatet. I egenskap av aktörer kan de bereda sig på att sådana skadegörare som ska utrotas eller bekämpas när som helst kan sprida sig till produktionen och orsaka skada. Denna risk är karakteristisk för odlingen och försäljningen av växter, och för skadegörarnas del vanligen en konsekvens av en naturtilldragelse. Det hör till aktörens skyldigheter att bedriva sådan verksamhet som främjar växternas sundhet. Importörer och andra aktörer ska således försäkra sig om växternas eller växtprodukternas ursprung och sundhet och på så sätt ansvara för att farliga skadegörare inte sprids och förhindra användning av sådana växter som härstammar från riskbenägna objekt, samt använda främst sådant plantmaterial som har undersökts med avseende på dess sundhet.

Det positiva med den nuvarande situationen är att systemet fungerar som ett stödnät för producenterna genom att det i princip ersätter alla kostnader för utrotning av skadegörare. Exempelvis åtgärderna för att utrota tallvedsnematoden kan innebära att skogen förblir trädlös under en mycket lång tid, t.o.m. 15 år, och det finns vanligen inte något alternativt användningsändamål för skogen. Därför kommer samhällets deltagande i ersättandet av skador på växande träd i skog också i framtiden att behövas på samma sätt som tidigare.

Till största delen utgör skadegörarna inte ett hot för människans hälsa. Till denna del är statens deltagande inte nödvändigt. Vissa arter kan dock utgöra ett hot för endemiska arter, vilkas skydd samhället delvis ansvarar för.

Antalet skadegörare som ska utrotas är fler i Finland än för 10 år sedan. Ändringen av ersättningsförfarandet inverkar inte nödvändigtvis på detta. På basis av EU:s bestämmelser om växtskydd måste verksamhetsutövaren dock utrota skadegörarna, även om det inte längre med statens medel skulle betalas ersättningar för utrotningen.

Försäkringar och fonder

Under senare tid har man särskilt inom djursektorn börjat bereda olika system för kostnadsfördelning för att i större omfattning kunna uppdelat djursjukdomskostnaderna mellan producenterna, näringen och staten. Dessa system kan t.ex. bestå av försäkringar eller fonder. Detta tankesätt har även spritt sig inom växtskyddssektorn, men systemen har ännu inte använts i Finland.

Det finns många utmaningar med försäkrings- och fondmodellen. Antalet gårdsbruksenheter kan vara rätt lågt inom vissa sektorer. Om de potentiella deltagarna är få fungerar troligtvis inte försäkringen eller fonden. Enskilda växtarter eller växtsorter utgör ofta endast en liten del av företagets verksamhet och kan ersättas med andra växter. Dessutom måste en tillräckligt stor andel av gårdsbruksenhetens inkomst bygga på produktion för att det ska vara lönsamt att försäkra produktionen.

Organismer för biologisk bekämpning

Oron har ökat när det gäller de miljörisker som organismerna för biologisk bekämpning, dvs. nyttoorganismerna, eventuellt medför. Detta beror på att jordbrukarnas intresse för biologisk bekämpning ökat under de senaste årtiondena, särskilt inom växthusproduktionen och övriga former av täckt odling. Den ökade oron över livsmedelssäkerheten har lett till strängare bestämmelser om rester av växtskyddsmedel och livsmedelskvalitet, vilket främjat användningen av icke-kemikaliska växtskyddsmetoder. Europa leder marknaden för kommersiell biologisk bekämpning. Inom Europa används i stor omfattning och kommersiellt ca 90 olika arter för biologisk bekämpning. Transporten runt om i världen av exotiska icke-vilda organismer för biologisk bekämpning samt den ökande användningen kan komma att öka miljöriskerna därför att det inte nödvändigtvis alltid är sakkunniga som handskas med dessa organismer, antalet arter och produkter som används ökar och internet gör det lättare att hitta lämpliga produkter.

Den biologiska bekämpningen bidrar till att minska användningen av växtskyddsmedel,

och den biologiska pollineringen till att garantera skörd. Användningen medför dock även faror. En organism som används för biologisk bekämpning kan t.ex. i finska väderförhållanden bete sig som en skadegörare, och en organism som används för pollinering kan utvecklas till en skadlig främmande art. Trots detta lönar det sig att främja biologisk bekämpning eftersom den är både tryggare och naturligare i jämförelse med växtskyddsmedlen. Erfarenheten har visat att det nuvarande läget där bestämmelser om dessa organismer saknas inte fungerar, eftersom t.ex. stinkflyet, som betar sig som en skadegörare i finska förhållanden och som är extremt svårt att bli av med i växthusproduktionen utan att odlingen avbryts, har kunnat sprida sig till Finland. Alltför stränga bestämmelser om tillstånd och riskbedömning i fråga om makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering skulle dock lätt kunna leda till att användningen minskar.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Syftet med propositionen är att i Finland i enlighet med målen för gällande lag bibehålla och förbättra växters nuvarande goda sundhetstillstånd på ett kostnadseffektivt sätt, så att både aktörerna och samhället ansvarar för riskhanteringen inom växtproduktionen. Syftet är också att sporra aktörerna att förebygga skadegörare och säkerställa sådana produkters sundhet som köps i handeln mellan aktörer. För en ändring av ersättningsystemet talar det statsfinansiella läget, behovet av att förenkla ersättningsförfarandet och den allmänna principen enligt vilken det i första hand är aktören själv som ska ansvara för egendomen och bereda sig för skador på den.

Syftet är också att skapa förfaringssätt med vilka makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering kan användas på ett sätt som inte orsakar oskäligen skada. Målet är sådana förfaringssätt som främjar användningen av biologisk bekämpning och pollinering och möjliggör snabba reaktioner om en organism senare visar sig vara skadlig.

3.2 Alternativ

Ersättningsystem

Alternativen till ersättningsystemet är att fördela ersättningarna mellan staten och aktörerna eller att slopa ersättningarna helt och hållet. Ett tredje alternativ är att utveckla försäkrings- och fondmodeller där ersättningar för skador som orsakas av skadegörare betalas. Juridiskt kan riskhanteringen genomföras med hjälp av sådana avtalsvillkor som begränsar aktörens ansvar i förhållande till avtalsparterna. Aktören kan förbereda sig för situationer där ersättningsansvar gäller genom att kräva kvalitetssystem av leverantörerna och genom avtal som överför ersättningsansvaret på leverantörerna. Uppkomsten av skador minskar effektivt genom förebyggande åtgärder.

Även om ersättning inte betalas är aktören med stöd av direktivet om växters sundhet tvungen att vidta åtgärder för att utrota skadegörare i enlighet med en bekämpningsplan.

Ett annat alternativ till den nuvarande modellen är även att begränsa ersättningarna enbart till vissa farliga skadegörare. I och med att det i Finland årligen påvisas nya sådana skadegörare som ska utrotas och de skadegörare för vilka det betalats ersättning de senaste åren varierar, skulle det dock vara mycket arbetsamt och svårt att upprätta förteckningar över skadegörarna på förhand.

Alternativt kunde man t.ex. dela ersättningarna på hälften och på det sättet fördela utrotningsansvaret mellan staten och verksamhetsutövarna. Om man delar på kostnaderna blir betydelsen av verksamhetsutövarens skyldighet till egenkontroll större, och förbättras antagligen också kvaliteten på det förökningsmaterial som används, eftersom även verksamhetsutövaren måste betala för den risk som kostnaderna för utrotning skulle medföra. Myndighetens deltagande i kostnaderna för utrotning kan även antas förbättra kvaliteten på själva utrotningsarbetet. Den administrativa börda som ersättningarna medför för närvarande skulle inte minska.

Om lagen ändras så att det inte betalas ersättningar alls, skulle det i vissa fall kunna orsaka oskäligen olägenhet för hela samhället. Exempelvis plötslig ekdöd kan medföra så-

dana betydande skador för plantskolorna i Finland som inverkar på hela samhället. Likaså kan skador som vissa virus eller viroider orsakar i växthusen i Österbotten bli ödesdigra för hela näringen. Ett alternativ är att begränsa statens ersättningsansvar till exceptionella situationer.

I en del medlemsstater används redan nu sådana försäkrings- och fondmodeller där ersättningar för skador som orsakas av skadegörare betalas. Producenterna bör kunna välja mellan olika försäkringsprodukter. Även producentorganisationerna eller övriga intresseorganisationer ska kunna teckna grupp-försäkringar på deras medlemmars vägnar och täcka kostnaden t.ex. genom medlemsavgiften. Fonden kan inrättas genom avgifter som tas ut hos producenterna. Avgifterna kan vara obligatoriska eller frivilliga.

Genom att utveckla och utvidga det nationella riskbedömningsarbetet, koncentrera rådgivningen på förebyggande åtgärder mot skadegörare och utveckla aktörernas riskhanteringsförmåga främjas förebyggandet av förekomsten och spridningen av skadegörare i Finland. Aktören antas ha den bästa kännedomen om sina egna risker, och kan således också förebygga uppkomsten av skador. Genom att riskhanteringen utvecklas och kvaliteten säkras i handeln mellan aktörer kan både spridningen av skadegörare och riskerna med makroorganismer minskas. I juridiskt hänseende skulle riskbekämpningen bestå i att aktören förbereder sig för ersättningsansvaret genom att kräva kvalitetssystem av produktleverantörerna och ingå avtal som överför ersättningsansvaret för felaktiga produkter på leverantörerna.

Makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering

Alternativen i fråga om makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering är att antingen bibehålla det nuvarande läget eller utfärda bestämmelser om deras användning. När det gäller importen av och handeln på den inre marknaden med makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering skulle bibehållandet av nuläget innebära bestämmelser endast om djursjukdomar och päronpest på växter. Enligt naturvårdslagens

43 § som gäller arter av främmande ursprung får inte sådana arter släppas ut i naturen, om det finns anledning att befara att detta kan ge upphov till ett permanent bestånd. Myndigheterna får dock inga uppgifter om de makroorganismer som används vid biologisk bekämpning och pollinering i Finland, och har således inte möjlighet att förbjuda användningen av dem i sådana fall när de orsakar skada på annat än naturmiljön.

Ett regleringsalternativ skulle vara att föreskriva om användningen, importen och marknadsföringen av makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering på så sätt att alla de organismer som ska användas måste godkännas och att villkoret för godkännande är att säkerheten påvisats genom en vetenskaplig riskbedömning. Detta förfarande skulle vara jämförbart med förfarandet för godkännande av växtskyddsmedel. Det är dock ett tungt förfarande och således inte det bästa möjliga sättet att främja användningen av dessa makroorganismer. Förfarandet beaktar inte alls att man i Finland redan använt dessa makroorganismer i tiotals år utan några problem, med undantag av de problem som stinkflyet *Nesidiorus* orsakade år 2008.

Ett annat regleringsalternativ skulle vara att föreskriva om användningen, importen och marknadsföringen av makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering på så sätt att EPPO:s standard PM6/3 (List of biological control agents widely used in the EPPO region) tillämpas på de makroorganismer som ska användas för biologisk bekämpning. I denna standard förtecknas de makroorganismer som används för biologisk bekämpning i Europa och medelhavsområdet och vilkas användning varit problemfri. För att göra förfarandena lättare skulle man för sådana arters del kunna använda ett anmälningsförfarande i stället för godkännande. När det gäller detta alternativ är det dock skäl att ge myndigheten möjlighet att reagera snabbt i sådana fall när det konstateras att en makroorganism orsakar skada eller när det finns skäl att anta att den orsakar skada.

3.3 De viktigaste förslagen

Enligt förslaget ska kostnaderna för utrotningsåtgärder till följd av beslut om bekämp-

ning för att utrota skadegörare ersättas aktören helt eller delvis av statens medel, om verkställigheten av ett beslut om bekämpning orsakar växtproduktionen exceptionellt stora skador. Inom jordbruk och trädgårdsodling ska sådan ekonomisk förlust som föranletts av att en växtskadegörare orsakat skada där- emot bäras av den som drabbats av skadan.

Det föreslås att en ny 13 punkt fogas till 3 § i lagen om växters sundhet, i vilken makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering definieras, samt att det till lagen fogas ett nytt 2 a kap. om makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering. I propositionen föreslås också att det för de arter som är ursprungliga i Finland och de arter som förtecknas i EPPO:s standard PM6/3 ska räcka med att aktören gör en anmälan med uppgifter om artens användning och användningsområde. För sådana arter av främmande ursprung som inte förtecknas i EPPO:s standard föreslås ett tillståndsförfarande.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

De nedskärningar av ersättningarna enligt lagen om växters sundhet som gjorts i statsbudgeten på grund av det statsfinansiella läget förutsätter att lagen ändras. Det anslag som i statsbudgeten för 2013 reserveras för ersättningar enligt lagen om växters sundhet

uppgår till ca 0,9 miljoner euro, medan det år 2011 stod 1,9 miljoner euro till förfogande för ersättningar. De betalda ersättningarna har i regel överstigit en miljon euro under de senaste 10 åren. Klimatförändringen samt ökningen av handelsströmmarna och människornas ökade rörlighet uppskattas öka förekomsten av skadegörare och de ekonomiska, miljömässiga och sociala skador som de orsakar. Lagändringen hänför sig till moment 30.30.41 Vissa ersättningar i statsbudgeten. Vid dimensioneringen av anslaget har som besparing i enlighet med regeringsprogrammet beaktats sammanlagt 1 miljon euro under åren 2012-2013, dvs. 0,5 miljon per år. I och med att verksamhetsbetingelserna förändrats avsevärt sedan ersättningssystemet för skador som orsakas av skadegörare togs i bruk år 1925 förutsätts det att ersättningssystemet ses över. För en ändring av ersättningssystemet talar det statsfinansiella läget samt behovet av att förenkla ersättningsförfarandet och betona aktörens omsorg om och eget ansvar för främjandet av växternas sundhet.

Under de senaste 10 åren har det av statens medel för ersättningar när det gäller växters sundhet använts mellan knappt 1 miljon euro och 2,5 miljoner euro årligen för kostnader för att utrota sammanlagt 18 olika sådana skadegörare som ska utrotas eller bekämpas. I Finland har det under denna tid påvisats fem nya sådana skadegörare för vilkas utrotning det betalats ersättning.

Tabell 2. Ersättningar enligt lagen om växters sundhet som betalats under moment 30.30.41 (förslagsanslag) i statsbudgeten under åren 2001—2011.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ljus ringröta på potatis	1549734	862054	845555	582843	695443	790110	873015	589386	714020	348439	343551
Bommullsmjöllus	47025	4623	33520	9093	50464	31154	135882	154427	199362	266351	95964
Koloradoskalbagge	1850	25265	31093	15021	4589	2106	792	204	55	82	14069
Nekrosfläckvirus på balsamin	35567	255	25543	27263	45563	2871	1334	88883	727	0	
Bronsfläckvirus hos tomat	572	72292	0	1780	0	0	15909	1401	10366	21878	21348
Nerviminerarfluga på krysanter	5466	261374	173434	13051	3950	0	729	347003	232088	9815	
Jordgubbssvartröta	29490	63142	111380	51191	199997	56730	83597	28636	95213	15132	12612
Pepinomosavirus	178177	125609	634439	25402	0	0	0	0	0	0	

Vit krysanterum-rost	52643	32966	0	0	0	0	0	916	18607	0	
Floridaminerarfluga	0	14718	0	0	0	0	0	0	41003	54828	343
Plötslig ekdöd	0	0	0	144305	120976	0	1506	9350	33649	927031	75027
Potatismopptoppvirus	0	0	0	0	0	0	0	246082	1200506	12814	
Zucchini yellow mosaic virus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	21427	21851
Chrysanthemum stunt viroid	0	0	0	0	0	0	0	0	827	0	
Spodoptera littoralis - nattfly	0	0	0	0	0	0	0	679	0	0	
Tomato apical stunt viroid	0	0	0	0	0	0	0	0	254	0	
Tomato chlorotic dwarf viroid	0	0	0	0	0	0	0	0	196	0	
Xanthomonas fragariae -bakterios på jordgubbe sammanlagt	1900524	1462298	1854964	869949	1120982	882971	1112764	1466967	2546873	1677797	591380
											6615

I Finland har det under åren 2001—2011 i ersättningar för skador som orsakats av skadegörare betalats i genomsnitt ca 1,1 miljoner euro per år. Ersättningarna har varierat mellan ca 590 000 euro år 2011 och ca 2,5 miljoner euro år 2009. Antalet aktörer som fått ersättning har under denna tid i genomsnitt uppgått till ca 190, och varierat mellan 81 aktörer (2006) och 330 aktörer (2003).

I genomsnitt har de ersättningar som betalats per beslut ökat från ca 3 000 euro till ca 13 000—16 000 euro under de senaste 10 åren. Den genomsnittliga ersättningen har stigit med över tusen euro per år. Utesluter man de höga engångsersättningarna orsakade av plötslig ekdöd och potatismopptoppvirus under åren 2009 och 2010 är trenden dock inte riktigt lika tydlig. Trots det kan det konstateras att ersättningen per beslut stigit med ca 6 000—14 000 euro sedan år 2000. Ersättningarna till följd av potatismopptoppvirus och plötslig ekdöd uppgick till ca 1 miljon euro år 2009 och 2010. Det årliga ersättningsbeloppet till följd av bomullsmjöllus uppgår i genomsnitt till 100 000 euro, och av ljus ringröta på potatis till 750 000 euro. Förekomsten av nerviminerarfluga på krysanter har varit liten, men några gånger under granskningsperioderna (2002—2003 och 2008—2009) har den orsakat årliga ersättningar för över 200 000 euro.

Producenterna och importörerna av makroorganismer för **biologisk bekämpning** och pollinering kan även vara relativt små företag. Anmälning- och tillståndsförfarandet medför kostnader för verksamhetsutövarna. Till exempel i Sverige kostar tillståndet 1 100 euro vid första ansökan och 400 euro vid förnyande av tillstånd. I Norge kostar tillståndet ca 500 euro, och i Danmark och Storbritannien är det kostnadsfritt. Om avgiften för anmälningar och tillstånd blir för stor kan de större företagen få en konkurrensfördel. Genom att använda EPPO:s standarder kan anmälning- och tillståndsförfarandena förenhetligas.

I Finland används för närvarande två sådana makroorganismer som inte förtecknas i EPPO: standard PM6/3. Den ena är av endemisk art, och därmed finns det av de makroorganismer som används för tillfället endast en sådan makroorganism som enligt förslaget skulle kräva tillstånd av Evira för marknadsföring, import och användning.

När det gäller pollinering finns ingen motsvarande förteckning över arter som anses vara säkra. Således bör man söka tillstånd hos Evira för alla de exotiska arter som används i Finland. För närvarande marknadsförs, används och importerar dock endast sådana arter för pollinering som förekommer i Finland sedan tidigare.

4.2 Konsekvenser för företagen

Ändringen av ersättningsystemet får konsekvenser för växtproduktionens verksamhetsbetingelser. Verksamhetsutövarnas ansvar för utrotning av farliga skadegörare och de kostnader som detta föranleder ökar avsevärt när ersättningarna minskar. Kraven på aktörernas riskhanteringsförmåga ökar och likaså behovet av förberedande åtgärder samt egenkontroll. Särskilt inom trädgårdssektorn kan växtutbudet förändras så att andelen växter som utgör mindre risk för växters sundhet ökar. Det förökningsmaterial som importerats till Finland skulle därmed vara sundare än tidigare. Verksamhetsutövarna blir mer än tidigare tvungna att beakta kvalitetskraven på växtmaterial när de ingår avtal med leverantörer. Aktören har det huvudsakliga ansvaret för att främja växtens sundhet och förhindra att skadegörare sprids samt att bestämmelserna iakttas i övrigt. Behovet av försäkringar ökar.

4.3 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Vid Evira har man använt en arbetsinsats på ungefär ett årsverke för behandlingen och utbetalningen av ersättningarna. Efter det att ersättningsgrunderna har ändrats kommer arbetsinsatsen att minska i och med att behovet av åtgärdskontroller och antalet ersättningar som ska behandlas minskar. Behandlingen och utbetalningen av ersättningar överfördes till Evira från arbets- och näringscentralerna i samband med lagändringen 2007, men arbetet anvisades inte några extra årsverken. Eftersom aktörernas tröskel i fråga om att anmäla förekomster av farliga växtskadegörare kan stiga, kan behovet av tillsyn öka åtminstone till en början. För närvarande kan verksamhetsutövaren fördröja anmälan för att garantera att ersättning betalas.

På grund av att det i Finland är helt nytt med lagstiftning om makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering, har inte genomförandet och tillsynen tilldelats resurser i form av årsverken. Särskilt produktionen av växthusgrönsaker baserar sig i Finland till stor del på användningen av orga-

nismer för biologisk bekämpning, och i och med kravet på integrerat växtskydd i EU:s direktiv om hållbar användning av bekämpningsmedel kommer användningen av dem att öka ytterligare också inom produktionen på friland. Genomförandet av och tillsynen över lagstiftningen beräknas därför kräva en ökning med uppskattningsvis ett årsverke vid Evira.

4.4 Miljökonsekvenser

Som en följd av klimatförändringen och temperaturökningen antas skadegörarna i Finland öka. Genom sådana åtgärder som syftar till att förhindra spridningen av skadegörare kan den kvantitativa ökningen av bekämpningsmedel som används minskas. Det mest väsentliga för att förhindra att skadegörarna ökar är att garantera förökningsmaterialens kvalitet och lämplighet genom förebyggande riskhantering.

Säker användning av makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering främjar en välmående miljö. I nuläget, när lagstiftning om detta saknas, är det i Finland möjligt att använda vilka makroorganismer som helst för biologisk bekämpning och pollinering, även sådana som kan utgöra ett hot för växters sundhet. Genom att främja användningen av biologiska makroorganismer kan man minska de risker för natur och vattendrag som användningen av växtskyddsmedel medför.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid jord- och skogsbruksministeriet. Förslaget har presenterats för delegationen för växtskydd och delegationen för växtskyddsmedel samt på ministeriets och Eviras gemensamma seminarium.

5.2 Utlåtanden och hur de har beaktats

Utlåtanden om utkastet till proposition har begärts av 36 olika instanser. Utlåtanden gavs av justitieministeriet, finansministeriet, arbets- och näringsministeriet, miljöministe-

riety, jord- och skogsbruksministeriets skogsavdelning och jordbruksavdelning, Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes), Landsbygdsverket, Livsmedelssäkerhetsverket (Evira), Finlands miljöcentral (SYKE), närings-, trafik- och miljöcentralerna i Egentliga Finland, Österbotten, Södra Österbotten och Mellersta Finland, Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi MTT, Skogsforskningsinstitutet, Skogsbrukets utvecklingscentral Tapio, ProAgria Keskusten Liitto ry, ProAgria Svenska lantbrukssällskapens förbund, Puutarhaliitto - Trädgårdsförbundet ry, Kauppapuutarhaliitto - Handels-trädgårdsförbundet ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC rf, Livsmedelsindustriförbundet rf, Finlands naturskyddsförbund rf, Finanssialan Keskusliitto - Finansbranschens Centralförbund rf och Ålands Landskapsregering. Utlåtanden gavs också av Österbottens Svenska Lantbrukssällskap rf, Taimistoviljelijät-Plantskoleodlarna ry, Hedelmän- ja marjanviljelijäin Liitto, Landsbygdens arbetsgivareförbund rf och Trä- och specialbranschernas förbund rf. Förslagen i utlåtandena har i möjligaste mån beaktats i propositionen.

Regleringen av användningen av makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering understöddes i utlåtandena och den ansågs nödvändig med tanke på att bibehålla växternas sundhet och arternas mångfald. Organisationerna inom branschen motsatte sig att ersättningssystemet ändras och befarade att det skulle leda till att anmälningarna av skadegörare minskar samt till orimligt höga ekonomiska risker inom branschen eftersom det inte ännu finns ett försäkrings- eller fondsystem i stället för ersättningarna. Det ansågs också vara svårt att definiera begreppet "exceptionellt stora skador". På grund av detta har det till detaljmotiveringen fogats exempel på sådana exceptionella situationer där det eventuellt skulle kunna betalas ersättning. I många utlåtanden förordade man betonandet av aktörens självrisk. Preciseringarna i justitieministeriets utlåtande har beaktats i propositionen. Finansministeriet förordar propositionen och konstaterar att lagförslaget hänför sig till besparingarna inom jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde i enlighet med regeringsprogrammet.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

3 §. Definitioner. Det föreslås att det till paragrafen fogas en ny 13 punkt där det ges en definition av makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering. Med makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering avses ryggradslösa djur, som t.ex. skinnbaggar, kvalster, nyckelpigor, humlor och nematoder.

8 a §. Omsorgsplikt. Paragrafen innehåller bestämmelser om aktörens allmänna omsorgsplikt. Genom bestämmelsen vill man betona att det är aktören som har det primära ansvaret för att upprätthålla växterns sundhet och förhindra att skadegörare sprids samt att bestämmelserna iaktas i övrigt.

Enligt bestämmelsen ska aktören i all sin verksamhet iaktta den omsorg som förhållandena kräver för att växter, växtprodukter eller andra föremål eller makroorganismer för biologisk bekämpning eller pollinering inte under något skede av växtproduktionen eller distributionskedjan ska orsaka fara för växterns sundhet. Den aktör som vet eller misstänker att en växt, en växtprodukt, ett annat föremål eller en makroorganism som aktören importerar, producerar, förädlar eller distribuerar inte uppfyller de krav som gäller växterns sundhet eller i övrigt utgör ett hot för växterns sundhet, ska utan dröjsmål vidta åtgärder för att rätta till saken.

Aktören ska t.ex. säkerställa att växter, växtprodukter eller andra föremål inte smittats av sådana skadegörare som avses i lagen eller i förordningar som utfärdats med stöd av den samt att partierna av makroorganismer inte smittats av andra organismer före marknadsföringen, användningen och importen av dem. Evira ska omedelbart underrättas om smittade partier och dessa ska omedelbart förstöras i enlighet med Eviras anvisningar.

Aktören ska för sin del vidta alla nödvändiga åtgärder för att avhjälpa brister, avvärja hot för växterns sundhet och spåra produkter samt samarbeta med myndigheterna för att undvika eller minska sådana faror som hotar växterna och växtproduktionen.

2 a kap. **Makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering**

Det föreslås att till lagen fogas ett nytt 2 a kap. där det föreskrivs om makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering.

9 a §. Marknadsföring, användning och import. Enligt förslaget får en makroorganism för biologisk bekämpning eller pollinering marknadsföras, användas och importeras endast om den är en ursprunglig art i Finland eller anges i bilaga 1 och 2 i standard PM 6/3 meddelad av Växtskyddsorganisation för Europa och medelhavsländerna (EPPO) eller om Evira har godkänt den. Finland anslöt sig år 1961 till konventionen rörande bildandet av en växtskyddsorganisation för Europa och medelhavsländerna (FördrS 11/1961), och har som medlem förbundit sig att iaktta EPPO:s standarder. I ovannämnda standard tas endast sådana arter in av vilka man har lång praktisk erfarenhet i flera europeiska länder och vars användning enligt nuvarande uppgifter har påvisats vara säker av den expertpanel inom EPPO som gör bedömningar av säkerheten vid biologisk bekämpning. Bilagorna till standarden uppdateras årligen, och om någon art enligt nya uppgifter inte längre uppfyller kriterierna för godkännande, stryks den från förteckningen i standarden.

Enligt 2 mom. ska aktören anmäla till Evira användningen av en i Finland ursprunglig art innan användningen inleds samt senast två veckor före marknadsföringen eller importen anmäla marknadsföring och import av en makroorganism som godkänts i den standard som Växtskyddsorganisationen för Europa och medelhavsländerna meddelat.

Enligt 3 mom., för att få använda en sådan art som inte är ursprunglig i Finland eller en makroorganism som inte förtecknas i EPPO:s standard ska aktören tre månader innan marknadsföringen, användningen eller importen inleds ansöka om tillstånd hos Evira. Enligt förslaget ska Evira på basis av uppgifterna i tillståndsansökan bedöma huruvida

makroorganismen utgör ett hot mot växters sundhet. Vid bedömningen kan Evira begära utlåtanden från andra myndigheter och sakkunnigorganisationer. Bedömningen ska omfatta makroorganismens användningsändamål och användningsområde (friland/växthus), naturliga klimatkrav, vinteruthållighet, målorganismer (poly-/oligo-/monofag) samt konsekvenser för andra organismer än målorganismerna. Ett villkor för att tillstånd ska beviljas är att makroorganismen inte utgör ett hot mot växters sundhet. Eventuella skadliga effekter ska bedömas på basis av de uppgifter som finns tillgängliga. I vissa fall framkommer de negativa effekterna först efter en lång tid. Därför bör man utöver de direkta effekterna även göra en bedömning av de indirekta och socioekonomiska konsekvenserna, som är svårare att bedöma. Om det finns skäligena misstankar om hot mot växters sundhet bör man vidta åtgärder i enlighet med försiktighetsprincipen. Avsikten är att tillstånden ska gälla tills vidare. Evira kan förena tillståndet med begränsningar som gäller användningsområdet och även ställa andra villkor för att säkerställa att makroorganismerna i fråga används för ändamål enligt tillståndet. Vidare kan Evira ställa begränsningar och krav på uppföljning som gäller marknadsföringen, användningen och importen.

Enligt 4 mom. ska aktören utan dröjsmål underrätta Evira om sådana förändringar i verksamheten som kan påverka uppfyllandet av villkoren för det tillstånd som avses i 3 mom. En sådan förändring kan t.ex. vara användning av en makroorganism för något annat ändamål än det som meddelats, betydande utvidgning av aktörens verksamhet eller byte av ägare.

Evira ska föra en uppdaterad förteckning över de arter som används för biologisk bekämpning och pollinering i Finland. På detta sätt informeras aktörerna om vilka arter som är lämpliga för användning. Även EPPO, som för förteckning över de makroorganismer som godkänts för biologisk bekämpning inom Europa, kan få information av Evira om de arter som används i Finland.

Enligt 5 mom. kan närmare bestämmelser om innehållet i den anmälan som avses i 2 mom. samt om förfarandet för ansökan om

det tillstånd som avses i 3 mom. och om tillståndsansökans innehåll utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet. De organismer för bekämpning och pollinering som är avsedda för forskningsändamål ska däremot anmälas i enlighet med EPPO:s standard PM 6/1. Om det är fråga om något annat användningsändamål ska för de arters del som är ursprungliga i Finland göras en anmälan med uppgifter om arten och användningsområdet samt en hänvisning till entomologisk litteratur där artens förekomst i Finland påvisas. I fråga om en art som godkänts i EPPO:s standard PM 6/3 ska anmälan innehålla uppgifter om arten och användningsområdet. Uppgifterna i tillståndsansökan ska ges i enlighet med EPPO:s standard PM 6/2.

9 b §. *Begränsningar av användningen och återkallande av tillstånd.* Enligt förslaget ska aktören avbryta marknadsföringen, användningen och importen av en makroorganism som används för biologisk bekämpning eller pollinering, om det framkommer eller finns skäl att misstänka att organismen utgör ett sådant hot mot växters sundhet som inte kunde förutses när den anmälan som avses i 9 a § 2 mom. gjordes eller när det tillstånd som avses i 3 mom. i nämnda paragraf beviljades. Aktören ska utan dröjsmål underrätta Evira om konstaterade eller misstänkta hot samt avbruten verksamhet.

I fråga om spridning i naturen ska iakttagas vad som föreskrivs i naturvårdslagen. Om det är känt att en växtart eller djurart av främmande ursprung lätt sprider sig i naturen och det finns grundad anledning att befara att den kan bli skadlig för hälsan eller bli till skada för våra ursprungliga arter, kan miljöministeriet enligt 43 § i naturvårdslagen meddela de föreskrifter som behövs för att begränsa artens spridning.

Enligt 2 mom. ska Evira helt eller delvis kunna återkalla ett tillstånd som gäller godkännande av en makroorganism, om hotet mot växtens sundhet inte på annat sätt kan avvärjas. De eventuella riskerna kan framkomma först vid användningen eller efter en lång tid. Tillståndet ska också kunna återkallas om villkoren eller begränsningarna i lagen eller i tillståndet inte iakttagas. Tillståndet ska dessutom kunna återkallas för viss tid.

Enligt 3 mom. ska Evira alltid ha rätt att förbjuda marknadsföring, användning och import av en makroorganism som utgör ett hot för växters sundhet. Det kan t.ex. visa sig att en sådan makroorganism som godkänts i EPPO:s standard börjar bete sig som en skadegörare i finska förhållanden. Det kan hända att makroorganismen enligt anmälan redan används i Finland, eller alternativt kan Evira redan innan organismen importerats till Finland ha haft tillräckliga skäl att misstänka att den är olämplig för Finlands förhållanden. Det går inte heller att utesluta risken för att en makroorganism som är en ursprunglig art i Finland blir skadlig till sin karaktär eller sitt beteende t.ex. på grund av klimatförändring- eller mutation.

En allmän princip i WTO:s avtal om tillämpning av sanitära och fytosanitära åtgärder (SPS-avtalet) är att alla sådana åtgärder som gäller hälsa och växtskydd ska vidtas på vetenskapliga grunder. I artikel 5.7 i avtalet anges ett undantag från denna princip. Enligt den bestämmelsen får en medlem provisoriskt vidta sanitära eller fytosanitära åtgärder på grundval av tillgänglig relevant information i sådana fall där relevanta vetenskapliga belägg är otillräckliga. Kravet på att åtgärderna ska vara provisoriska är inte bundet till en tidsgräns, utan beror på den vetenskapliga utvecklingen. Den riskbedömning som ligger som grund för åtgärderna kan innehålla sådana faktiska eller kvalitativa uppgifter som inte är mätbara.

11 §. Bekämpning av skadegörare. I paragrafen föreslås ett nytt moment enligt vilket Evira eller närings-, trafik- och miljöcentralen i vissa fall och på Eviras bekostnad kan vidta de bekämpningsåtgärder som enligt bekämpningsbeslutet krävs för att bekämpa skadegöraren eller förhindra att den sprids. Ett sådant förfarande kan behövas bl.a. vid bekämpning av koloradoskalbagge på ett begränsat litet område som t.ex. en amatörfjordbrukares potatisskifte där det krävs att jorden med skadegörare hackas upp och de larver som hittas bränns med gasbrännare. Enligt räddningslagen ska det vid heta arbeten vidtas tillräckliga försiktighetsåtgärder. Det föreslås att myndigheten omedelbart ska kunna vidta sådana bekämpningsåtgärder som innefattar heta arbeten, om det gäller t.ex. ama-

törjordbrukares eller äldre personers små odlingsområden eller trädgårdsskiften där det krävs att denna åtgärd vidtas omedelbart för att garantera att skadegörarna faktiskt elimineras. Förfarandet är redan etablerad praxis vid bekämpningen av koloradoskalbaggen. Denna modell kan även användas vid bekämpningen av päronpest där bl.a. bortskaffandet av häckar kräver omsorgsfullt arbete.

14 a §. Finlands skogscentrals uppgifter. Enligt 3 § 1 mom. i lagen om Finlands skogscentral (418/2011) finns det vid skogscentralen en enhet för offentliga tjänster och en affärsverksamhetsenhet. Därför föreslås en bestämmelse enligt vilken Evira kan anlita Finlands skogscentrals enhet för offentliga tjänster vid beredningen och verkställigheten av beslut om bekämpning och vid beredningen av ersättningsbeslut, för att hänvisningen ska bli entydig och klar. Enheten för offentliga tjänster består av en centralenhet och regionenhet. Specialkunnandet kan koncentreras till regionenheterna. Centralenheten styr begäran om handräckning till den regionenhet som ska ge handräckningen i praktiken.

30 §. Ersättning av kostnader till följd av beslut om bekämpning av skadegörare. Enligt förslaget kan aktören helt eller delvis få ersättning av statens medel för de direkta kostnaderna för utrotningsåtgärder som vidtagits för att utrota en skadegörare till följd av beslut om bekämpning (skadegörare som ska utrotas). Med skadegörare som ska utrotas avses sådana skadegörare som inte tidigare förekommit i Finland. Statens ersättningsansvar ska begränsas till sådana exceptionella situationer där aktören föranletts oförutsedd och stor skada av bekämpningsåtgärderna. Däremot ska sådan ekonomisk förlust som föranletts av att en skadegörare orsakat skada bäras av den som drabbats av skadan. Således är skadan anknuten till den sedvanliga företagarrisken och risken för skada fungerar som ett incitament för försäkringsarrangemang.

Vid exceptionellt stora skador ska "exceptionellt" definieras enligt dess allmänspråkliga betydelse och samtidigt med beaktande av sammanhanget och syftena med lagen om växters sundhet. Enligt allmänspråket definieras "exceptionellt" som något som inte är vanligt, utan onormalt, ovanligt och avviker

från det normala. Begreppet "exceptionell" ska omfatta alla de omständigheter som aktören inte kunnat påverka och som aktören inte kan kontrollera, oberoende av omständigheternas karaktär och svårighetsgrad. Till exempel i situationer som kan liknas vid katastrofer är det redan fråga om så anmärkningsvärda skador att de får synnerligen omfattande ekonomiska konsekvenser och bekämpningen måste anses vara något som krävs för det allmänna bästa.

Ersättningar kan betalas t.ex. om plötslig ekdöd drabbar plantskolor i Finland i så betydande grad att det påverkar hela samhället. Likaså kan skador som vissa virus eller viroider orsakar i växthusen i Österbotten bli ödesdigra för hela näringen. Skador som päronpest orsakar kan också vara så omfattande att de berättigar till ersättning av kostnaderna för utrotningsåtgärder.

Statens deltagande i kostnaderna för bekämpning är enligt gällande lag beroende av prövning när det gäller de skadegörare som ska bekämpas. Det föreslås att det ska vara aktörerna som ska stå för dessa kostnader. Ersättning av kostnader till följd av beslut om bekämpning av skadegörare som ska utrotas på växande träd i skog kan enligt gällande 30 a § betalas till den del de överskrider kostnaderna för normal skogsvård eller sedvanlig drivning av virke.

Genom åtgärderna för att utrota skadegörare kan man säkerställa en fortsatt sund växtproduktion. Om de skador som utrotningen orsakar är exceptionellt stora får detta oskäligt stor betydelse för den skadelidandes förutsättningar att bedriva näring, och därför kan det vara motiverat att staten enligt prövning deltar i ersättandet av kostnaderna. Samhällets ansvar för de skadegörare som orsakar betydande skador utesluter dock inte att även marknadsinriktade riskhanteringsmetoder som t.ex. försäkringar kan användas.

Ersättning ska dock inte betalas om aktören genom rimliga åtgärder hade kunnat förhindra spridningen av skadegöraren eller om skadorna är ringa. Samhället behöver inte nödvändigtvis delta i riskhanteringen när det är fråga om sådana skadegörare som har en mycket begränsad inverkan. Sådana skadegörare ska omfattas av aktörernas eget ansvar. Odlarnas risker inom växtproduktionen är

förknippade med bl.a. handeln och klimatet. I egenskap av aktörer kan de bereda sig på att farliga skadegörare när som helst kan sprida sig till produktionen och orsaka skada. Det hör till aktörens skyldigheter att bedriva sådan verksamhet som främjar växters sundhet. Aktörerna ska bära ansvar för naturen och miljön för att förhindra spridning av farliga skadegörare. I regel utgör skadegörarna dessutom inte något hot för människans hälsa, och därför är det inte motiverat att staten av den orsaken ska delta i kostnaderna. Vissa arter kan dock utgöra ett hot för endemiska arter, för vilkas skydd samhället delvis ansvarar.

Ersättning ska enligt förslaget kunna betalas om Evira fattat beslut om bekämpning för aktören i fråga. Med aktör avses i detta sammanhang den odlare som producerar växten i fråga. Ersättning ska kunna betalas till den del som skadan inte ersätts genom försäkring eller ur en fond. Evira beslutar om utbetalningen av ersättning inom ramen för det anslag som anvisats i statsbudgeten.

För en ändring av ersättningssystemet talar det statsfinansiella läget och behovet av att förenkla ersättningsförfarandet samt att aktören uppmuntras att förebygga skadegörare genom att aktörens eget ansvar ökar.

Enligt 2 mom. kan närmare bestämmelser om värderingen och beräkningen av kostnaderna utfärdas genom förordning av statsrådet.

Paragrafens 3 och 4 mom. motsvarar till sitt sakinhåll 4 och 5 mom. i den gällande lagen.

30 a §. Ersättning av kostnader och skador på grund av beslut om bekämpning av skadegörare som ska utrotas i skog. I paragrafens 2 mom. föreslås en ändring av teknisk natur där hänvisningen till 30 § 4 och 5 mom. ändras så att det hänvisas till 3 och 4 mom. med samma innehåll i den föreslagna ändrade 30 §. Livsmedelssäkerhetsverket fattar beslut om ersättning av kostnader såsom i den gällande lagen.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Det föreslagna 5 mom. i 9 a § ska innehålla ett nytt bemyndigande att genom förordning

av jord- och skogsbruksministeriet utfärda närmare bestämmelser om innehållet i anmälan om marknadsföring, användning och import av en makroorganism samt om förfarandet för ansökan om tillstånd och tillståndsansökans innehåll. Dessutom får närmare bestämmelser om värderingen och beräkningen av kostnaderna utfärdas genom förordning av statsrådet i stället för genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet som för närvarande.

3 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2013.

På grund av att det kan finnas sådana ersättningsansökningar som anhängiggjorts hos Evira innan denna lag träder i kraft, krävs en övergångsbestämmelse om att bestämmelserna i den gamla lagen ska tillämpas på dem.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Egendomsskydd, näringsfrihet och inskränkningar i fråga om dem

Genom lagen om skydd för växters sundhet föreskrivs om de åtgärder som ska vidtas för att bekämpa skadegörare och främja växters och växtprodukters sundhet och säkerhet. I lagen fastställs åtgärder för bekämpning av vissa skadegörare. I beslutet om bekämpning är det egentligen fråga om att ingripa i egendomsskyddet och beslutet om bekämpning betyder att aktörens användning av egendom inskränks samt medför kostnader till följd av detta. En inskränkning i aktörens användning av egendom kan även betyda att den näringsfrihet som skyddas i grundlagen inskränks delvis. Utgångspunkten för begränsningarna är dock ett starkt intresse för att skydda naturen och livsmiljön. Även om bekämpningsåtgärderna skulle gälla endast en enda aktörs odlingar är avsikten att åtgärderna även ska skydda andras odlingar och således det allmänna bästa. Bekämpningsåtgärderna tjänar samma syften som det allmänna bästa. Enligt

förslaget ska staten i framtiden i regel inte ersätta aktören kostnaderna för de åtgärder som ett beslut om bekämpning förutsätter eller andra ekonomiska förluster, utan skadorna ska ingå i aktörens normala företagarrisk.

Statens deltagande i kostnaderna för bekämpning är redan enligt gällande lag beroende av prövning när det gäller skadegörare som ska bekämpas. Ersättning av kostnader till följd av beslut om bekämpning av skadegörare som ska utrotas på växande träd i skog betalas redan nu endast till den del de överskrider kostnaderna för normal skogsvård eller sedvanlig drivning av virke. Den föreslagna ändringen gäller den ersättning som för närvarande betalas helt av staten för skador och kostnader för utrotning av sådana skadegörare på växter inom jordbruket och trädgårdsodlingen som ska utrotas enligt ett beslut om bekämpning.

De grundläggande fri- och rättigheterna, som omfattar egendomsskyddet och näringsfriheten, är inte ovillkorliga, utan de bör beaktas i förhållande till deras syften i samhället. Därmed kan dessa rättigheter inskränkas förutsatt att det faktiskt tjänar det allmänna bästa och att det mål som eftersträvas genom rättigheterna inte inskränks oskäligt eller på ett icke-godtagbart sätt så att dessa rättigheters centrala innehåll kränks. Även ansvaret för naturen och rätten till en sund miljö hör till de grundläggande fri- och rättigheterna.

Den reglering som föreslås gäller sådana åtgärder som berör egendom, men effekterna av dem kan i verkligheten inte jämföras med expropriation. I grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 6/2010 rd) om inskränkning i rätten att använda egendom i samband med byggnadsskydd ansåg man att bestämmelserna måste ställas mot 15 § 1 mom. i grundlagen, vilket innebär att den konstitutionella bedömningen koncentreras till de allmänna förutsättningarna för att begränsa grundläggande fri- och rättigheter.

Enligt 20 § i grundlagen bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Det allmänna ska verka för att alla tillförsäkras en sund miljö. Ansvaret för naturen uttrycker människornas alltomfattande ansvar för en sådan helhetslinje för den ekonomiska och samhälleliga verksamheten att den levande och livlösa na-

turens mångfald kan bevaras (GrUU 20/2010 rd). Enligt förarbetet till revideringen av de grundläggande fri- och rättigheterna gäller ansvaret för naturen såväl det allmänna som enskilda fysiska och juridiska personer. Bestämmelsen anses närmast vara en deklARATION och bäst kunna genomföras med stöd av och genom annan lagstiftning (RP 309/1993 rd, s. 66).

Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden tagit upp förhållandet mellan bestämmelserna om egendomsskydd i 15 § i grundlagen och bestämmelserna i 20 § i grundlagen. Utskottet har konstaterat att 20 § i grundlagen å ena sidan inte konstituerar individuellt konstaterbara förpliktelser och att den inte utgör en särskild grund för att inrikta toleransförpliktelser speciellt på markägarna. Å andra sidan utgör båda delar av samma stadganden om grundläggande fri- och rättigheter och kan därmed inverka på tolkningen av vardera i ett sammanhang som det aktuella, där målet bland annat är att främja en hållbar balans mellan människan och naturen i lagstiftningsväg (GrUU 21/1996 rd, s. 2/I, GrUU 38/1998 rd, s. 3).

Egendomsskyddet innebär bl.a. frihet för ägaren att använda sin egendom. Ägarens rättigheter kan dock begränsas genom en lag som uppfyller de krav som ställs på en lag som inskränker de grundläggande fri- och rättigheterna inbegripet proportionalitetskravet (GrUU 49/2002 rd, s. 2/II). Av 15 § 1 mom. i grundlagen följer dock inte något krav på ersättning till ägaren för vilken som helst inskränkning i användningen eller på full ersättning vid beviljande av ersättning. Ersättning av inskränkningen av egendomens användning är endast en på totalbedömningen inverkan delfaktor, som tas i beaktande vid utredning av om en begränsning i rätten att använda egendom är tillåten med tanke på grundlagsskyddet (GrUU 38/1998 rd, s. 3).

Begränsningen av den ersättning som betalas till de växtproducenter som är föremål för de omedelbara åtgärder för utrotning och bekämpning som krävs för att bekämpa skadegörare ingriper med tanke på eftersträvat målet för förutsättningarna för växters sundhet när växter och växtprodukter släpps ut på marknaden inte i de grundläggande fri- och rättigheterna på ett oskäligt eller icke-

godtagbart sätt eller så att egendomsskyddets centrala innehåll kränks.

Åtgärderna är brådskande till sin natur och de är avsedda att effektivt kunna genomföras omedelbart efter att en förekomst eller misstänkt förekomst av skadegörare bekräftats samt att avvärja varje risk för att skadegöraren sprids eller består. Dessa bekämpningsåtgärder ska inte hindra producenterna från att fortsätta använda odlingarna, utan åtgärderna ska ge dem möjlighet att fortsätta bedriva verksamhet på sina odlingar efter att bekämpningsåtgärderna fullgjorts. En omedelbar utrotning av alla smittade växter möjliggör nämligen att producenterna i fråga kan plantera ut en ny population så snabbt som möjligt på de odlingar där åtgärderna vidtagits. Tack vare dessa åtgärder kan således växtodlingen och utsläppandet på marknaden fortsätta, varvid producenterna kan dra nytta av effekterna av åtgärderna. Begränsningarna leder inte till att egendomens värde minskar.

Odlarens risker inom växtproduktionen är förknippade med bl.a. handeln och klimatet. I egenskap av aktörer kan de bereda sig på att sådana skadegörare som ska utrotas eller bekämpas när som helst kan sprida sig till produktionen och orsaka skada. Denna risk är karakteristisk för odlingen och försäljningen av växter och för skadegörarnas del vanligen en följd av en naturtilldragelse.

En eventuell skada kan vara omfattande eftersom de växter som drabbats av skadegörare inte har något marknadsvärde. De bekämpningsåtgärder eller åtgärder för att förstöra bestånd som krävs av producenterna för att bekämpa och förhindra spridningen av skadegörare på sådana växter och växtprodukter som uppnått försäljningsstorlek medför förluster för producenterna, men åtgärderna baserar sig på aktörens ansvar för växternas sundhet och naturen. I samband med den omfattande prövningsrätten inom jordbrukspolitikerna kan dock myndigheten bestämma att det är skäligt att betala delvis eller full ersättning till de producenter som har odlingar på vilka det bestämts att bekämpningsåtgärder ska vidtas. Detta betyder dock inte att lagen innehåller en allmän princip som förpliktar att bevilja ersättning under alla förhållanden.

Med beaktande av detta kan även de omedelbara åtgärder för att utrota skadegörare vilka inte ersätts, anses stämma överens med de grundläggande fri- och rättigheter som gäller egendomsskyddet eller näringsfriheten. Situationen påverkas inte av huruvida en förekomst av skadegörare beror på producenternas oaktsamhet eller inte. Skyldigheterna och begränsningarna bygger på exakta bestämmelser och är nödvändiga.

För såväl bekämpningsåtgärderna som för de övriga skyldigheterna finns sådana godtagbara och samhälleligt motiverade grunder som hänför sig till grundlagens 20 §. Regleringen är inte heller problematisk med tanke på proportionaliteten, särskilt om man beaktar det viktiga intresse som ligger bakom begränsningarna, dvs. ansvaret för växternas sundhet och naturen. Aktörerna har en omsorgsplikt i sin näringsverksamhet.

För att säkerställa godtagbarheten och proportionaliteten i myndigheternas beslut om bekämpning, ägarens rättsskydd och genomförandet av principerna för god förvaltning innehåller 34 § i gällande lag besvärsmått i fråga om beslut som tillsynsmyndigheten har fattat med stöd av lagen.

Det hör till aktörens skyldigheter att bedriva sådan verksamhet som främjar växternas sundhet. Importörer och andra aktörer ska försäkra sig om växternas eller växtproduktens ursprung och sundhet och på så sätt ansvara för naturen och miljön och för att farliga skadegörare inte sprids samt förhindra användning av sådana växter som härstammar från riskbenägna objekt, samt använda främst sådant plantmaterial som har undersökts med avseende på dess sundhet.

Bemyndiganden att utfärda förordning

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen kan statsrådet och ministerierna utfärda förordningar

med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag. Ministerierna kan främst bemyndigas att utfärda förordningar med bestämmelser av teknisk natur och om frågor som är av mindre samhällelig och politisk betydelse. Enligt 30 § 2 mom. får närmare bestämmelser om värderingen och beräkningen av de kostnader och skador som avses i 1 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet. Eftersom betalningen av ersättningar förutsätter att det anvisats ett anslag i statsbudgeten för detta, har ett bemyndigande med nämnda innehåll ansetts tillräckligt exakt i detta sammanhang. Lagförslaget innehåller ett nytt bemyndigande att genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet utfärda närmare bestämmelser om anmälnings- och tillståndsförfarandena för makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering. De närmare bestämmelser om innehållet i den anmälan som avses i 2 mom. samt om förfarandet för ansökan om tillstånd som avses i 3 mom. och tillståndsansökans innehåll som enligt lagförslaget 9 a § 5 mom. får utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet är av teknisk natur och väl avgränsade. Därmed kan bemyndigandet för statsrådet och ministeriet anses uppfylla kraven i grundlagen.

Med hänvisning till det som anförts ovan anser regeringen att lagen om ändring av lagen om skydd för växternas sundhet kan stiftas i vanlig lagstiftningsordning. På grund av de synpunkter i propositionen som hänför sig till de grundläggande fri- och rättigheterna anser regeringen det dock vara önskvärt att det av grundlagsutskottet begärs ett utlåtande om propositionen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggas riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om skydd för växters sundhet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om skydd för växters sundhet (702/2003) 3 § 12 punkten, 14 a och 30 § samt 30 a § 2 mom., sådana de lyder, 3 § 12 punkten, 14 a § och 30 a § 2 mom. i lag 384/2008 samt 30 § delvis ändrad i lagarna 384/2008 och 1492/2009, samt

fogas till 3 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 384/2008, en ny 13 punkt, till lagen en ny 8 a § och ett nytt 2 a kap. samt till 11 §, sådan den lyder i lagarna 384/2008 och 1492/2009, ett nytt 4 mom., varvid det nuvarande 4 mom. blir 5 mom., som följer:

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

12) *varuparti* ett antal enheter av en och samma vara som utgör en del av en försändelse och som karakteriseras av att de har samma sammansättning och ursprung,

13) *makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering* ryggradslösa djur.

8 a §

Omsorgsplikt

En aktör ska i all sin verksamhet iaktta den omsorg som förhållandena kräver för att växter, växtprodukter eller andra föremål eller makroorganismer för biologisk bekämpning

eller pollinering inte ska orsaka fara för växters sundhet.

2 a kap

Makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering

9 a §

Marknadsföring, användning och import

En makroorganism för biologisk bekämpning eller pollinering får marknadsföras, användas och importeras endast om den är en ursprunglig art eller godkänd i standard PM 6/3 meddelad av Växtskyddsorganisationen för Europa och medelhavsländerna eller om Livsmedelssäkerhetsverket har beviljat tillstånd för användning av den. Livsmedelssäkerhetsverket för register över makroorganismer för biologisk bekämpning och polli-

nering och över deras användningsändamål i Finland.

Aktören ska till Livsmedelssäkerhetsverket anmäla användningen av en ursprunglig art enligt 1 mom. innan användningen inleds samt senast två veckor före marknadsföringen eller importen anmäla marknadsföring och import av en makroorganism som godkänts i den standard som Växtskyddsorganisationen för Europa och medelhavsländerna meddelat.

Aktören ska ansöka om Livsmedelssäkerhetsverkets tillstånd för användning av andra än i 2 mom. avsedda makroorganismer tre månader innan marknadsföringen, användningen eller importen inleds. Ett villkor för att tillstånd ska beviljas är att makroorganismen inte utgör ett hot mot växters sundhet. Livsmedelssäkerhetsverket kan i tillståndet ange begränsningar som gäller användningsområdet och även ställa andra villkor för att säkerställa att makroorganismen används för ett ändamål enligt tillståndet.

Aktören ska utan dröjsmål underrätta Livsmedelssäkerhetsverket om sådana väsentliga förändringar i verksamheten som kan påverka uppfyllandet av villkoren för det tillstånd som avses i 3 mom.

Närmare bestämmelser om innehållet i den anmälan som avses i 2 mom. samt om förfarandet för ansökan om det tillstånd som avses i 3 mom. och om tillståndsansökans innehåll utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet.

9 b §

Begränsningar av användningen och återkallande av tillstånd

Aktören ska avbryta marknadsföringen, användningen och importen av en makroorganism som används för biologisk bekämpning eller pollinering, om det framkommer eller finns skäl att misstänka att organismen utgör ett sådant hot mot växters sundhet som inte kunde förutses när den anmälan som avses i 9 a § 2 mom. gjordes eller när det tillstånd som avses i 3 mom. i nämnda paragraf beviljades. Aktören ska utan dröjsmål underrätta Livsmedelssäkerhetsverket om detta.

Livsmedelssäkerhetsverket kan helt eller delvis återkalla ett tillstånd som gäller god-

kännande av en makroorganism, om hotet mot växters sundhet inte på annat sätt kan avvärjas. Tillståndet kan dessutom återkallas om villkoren eller begränsningarna i denna lag eller i tillståndet inte iakttas. Tillståndet kan också återkallas för viss tid.

Livsmedelssäkerhetsverket kan förbjuda marknadsföring, användning och import av en makroorganism som utgör ett hot mot växters sundhet.

11 §

Bekämpning av skadegörare

Livsmedelssäkerhetsverket eller närings-, trafik- och miljöcentralen kan på Livsmedelssäkerhetsverkets bekostnad vidta de brådskande och obetydliga åtgärder som avses i 1 mom. om underlåtelse att vidta åtgärden äventyrar växternas sundhet.

14 a §

Finlands skogscentrals uppgifter

Livsmedelssäkerhetsverket kan anlita Finlands skogscentrals enhet för offentliga tjänster vid beredningen och verkställigheten av beslut om bekämpning enligt 11 § och vid beredningen av ersättningsbeslut enligt 30 a §, om bekämpningen gäller en skadegörare som inte tidigare har förekommit i Finland och som kan orsaka direkt eller indirekt skada på växande träd i skog.

30 §

Ersättning av kostnader till följd av beslut om bekämpning av skadegörare

Livsmedelssäkerhetsverket kan besluta att de direkta och nödvändiga kostnaderna för verkställigheten av ett beslut om bekämpning enligt 11 § om att utrota skadegörare ska ersättas aktören helt eller delvis av statens medel, om de skador som orsakats växtproduktionen är exceptionellt stora. Ersättning kan betalas endast till den del aktören inte får er-

sättning på grundval av försäkring eller ur en fond.

Närmare bestämmelser om värderingen och beräkningen av de kostnader och skador som avses i 1 mom. får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Ersättning ska sökas inom sex månader efter att sökanden har fått kännedom om att kostnaderna eller skadan har uppkommit. Ansökan ska ställas till Livsmedelssäkerhetsverket och ges in till den behöriga närings-, trafik- och miljöcentralen, och den ska innehålla tillräcklig utredning om kostnaderna och skadorna. Gäller en ansökan om ersättning ett beslut om bekämpning som fattats av närings-, trafik- och miljöcentralen, ska centralen lämna Livsmedelssäkerhetsverket ett utlåtande om ansökan.

Om kostnader eller skador har ersatts utan grund ska Livsmedelssäkerhetsverket bestämma att det överbetalda beloppet ska betalas tillbaka. På belopp som ska betalas tillbaka ska betalas en årlig ränta i enlighet med 3 § 2 mom. i räntelagen (633/1982) från ingången av den månad då ersättningen har betalats ut. Om beloppet inte betalas tillbaka senast på den förfallodag som Livsmedelssäkerhetsverket bestämt, ska en årlig dröjsmålsränta betalas på beloppet i enlighet med den räntesats som avses i 4 § 1 mom. i ränte-

lagen. Om det belopp som ska betalas tillbaka är ringa eller om det med tanke på den återbetalningsskyldiges ekonomiska ställning och förhållanden ska anses oskäligt att kräva återbetalning eller ta ut ränta, kan det återbetalningsskyldige helt eller delvis befrias från återbetalningsskyldighet eller skyldighet att betala ränta.

30 a §

Ersättning av kostnader och skador på grund av beslut om bekämpning av skadegörare som ska utrotas i skog

—————
Livsmedelssäkerhetsverket fattar beslut om utbetalning av ersättningen. På ersättningarna tillämpas bestämmelserna i 30 § 3 och 4 mom. i denna lag dock så att ansökan om ersättning lämnas till Livsmedelssäkerhetsverket.

—————
Denna lag träder i kraft den 20 .

På en ansökan om ersättning som blivit anhängig före denna lags ikraftträdande, tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

Helsingfors den 17 september 2012

Statsministerns ställföreträdare, finansminister

JUTTA URPIAINEN

Social- och hälsovårdsminister *Paula Risikko*

Lag

om ändring av lagen om skydd för växters sundhet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om skydd för växters sundhet (702/2003) 3 § 12 punkten, 14 a och 30 § samt 30 a § 2 mom., sådana de lyder, 3 § 12 punkten, 14 a § och 30 a § 2 mom. i lag 384/2008 samt 30 § delvis ändrad i lagarna 384/2008 och 1492/2009, samt

fogas till 3 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 384/2008, en ny 13 punkt, till lagen en ny 8 a § och ett nytt 2 a kap. samt till 11 §, sådan den lyder i lagarna 384/2008 och 1492/2009, ett nytt 4 mom., varvid det nuvarande 4 mom. blir 5 mom., som följer

Gällande lydelse

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

12) *varuparti* ett antal enheter av en och samma vara som utgör en del av en försändelse och som karakteriseras av att de har samma sammansättning och ursprung.

Föreslagen lydelse

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

12) *varuparti* ett antal enheter av en och samma vara som utgör en del av en försändelse och som karakteriseras av att de har samma sammansättning och ursprung,

13) *makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering* ryggradslösa djur.

8 a §

Omsorgsplikt

En aktör ska i all sin verksamhet iaktta den omsorg som förhållandena kräver för att växter, växtprodukter eller andra föremål eller makroorganismer för biologisk bekämpning eller pollinering inte ska orsaka fara för växters sundhet.

2 a kap

Makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering

9 a §

Marknadsföring, användning och import

En makroorganism för biologisk bekämpning eller pollinering får marknadsföras, användas och importeras endast om den är en ursprunglig art eller godkänd i standard PM 6/3 meddelad av Växtskyddsorganisationen för Europa och medelhavsländerna eller om Livsmedelssäkerhetsverket har beviljat tillstånd för användning av den. Livsmedelssäkerhetsverket för register över makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering och över deras användningsändamål i Finland.

Aktören ska till Livsmedelssäkerhetsverket anmäla användningen av en ursprunglig art enligt 1 mom. innan användningen inleds samt senast två veckor före marknadsföringen eller importen anmäla marknadsföring och import av en makroorganism som godkänts i den standard som Växtskyddsorganisationen för Europa och medelhavsländerna meddelat.

Aktören ska ansöka om Livsmedelssäkerhetsverkets tillstånd för användning av andra än i 2 mom. avsedda makroorganismer tre månader innan marknadsföringen, användningen eller importen inleds. Ett villkor för att tillstånd ska beviljas är att makroorganismen inte utgör ett hot mot växters sundhet. Livsmedelssäkerhetsverket kan i tillståndet ange begränsningar som gäller användningsområdet och även ställa andra villkor för att säkerställa att makroorganismen används för ett ändamål enligt tillståndet.

Aktören ska utan dröjsmål underrätta Livsmedelssäkerhetsverket om sådana väsentliga förändringar i verksamheten som kan påverka uppfyllandet av villkoren för det tillstånd som avses i 3 mom.

Närmare bestämmelser om innehållet i den anmälan som avses i 2 mom. samt om förfarandet för ansökan om det tillstånd som avses i 3 mom. och om tillståndsansökans innehåll utfärdas genom förordning av jord- och

skogsbruksministeriet.

9 b §

Begränsningar av användningen och återkallande av tillstånd

Aktören ska avbryta marknadsföringen, användningen och importen av en makroorganism som används för biologisk bekämpning eller pollinering, om det framkommer eller finns skäl att misstänka att organismen utgör ett sådant hot mot växters sundhet som inte kunde förutses när den anmälan som avses i 9 a § 2 mom. gjordes eller när det tillstånd som avses i 3 mom. i nämnda paragraf beviljades. Aktören ska utan dröjsmål underätta Livsmedelssäkerhetsverket om detta.

Livsmedelssäkerhetsverket kan helt eller delvis återkalla ett tillstånd som gäller godkännande av en makroorganism, om hotet mot växters sundhet inte på annat sätt kan avvärjas. Tillståndet kan dessutom återkallas om villkoren eller begränsningarna i denna lag eller i tillståndet inte iakttas. Tillståndet kan också återkallas för viss tid.

Livsmedelssäkerhetsverket kan förbjuda marknadsföring, användning och import av en makroorganism som utgör ett hot mot växters sundhet.

11 §

Bekämpning av skadegörare

För att bekämpa skadegörare eller förhindra att de sprids kan

1) en markägare, odlare eller en ägare eller innehavare av en fastighet eller en del därav förpliktas att vidta nödvändiga åtgärder för utrotning av skadegörare som förekommer på fastigheten,

2) det bestämmas om nödvändig rengöring eller desinficering av en byggnad, ett arbetsredskap, ett transportmedel eller annat föremål som har smittats av skadegörare, samt om sättet för den nödvändiga rengöringen och desinficeringen,

3) det bestämmas om nödvändig rengöring, desinficering eller förstöring av växter eller förpackningar eller packningsmaterial av vegetabiliskt ursprung samt om sättet för den

11 §

Bekämpning av skadegörare

nödvändiga rengöringen, desinficeringen eller förstörandet, eller utfärdas nödvändiga begränsningar för användningen av växter eller förpackningar eller packningsmaterial av vegetabiliskt ursprung,

4) det bestämmas om nödvändiga förbud mot samt villkor och begränsningar för odling och transport av samt handel med växter,

5) det bestämmas om nödvändiga åtgärder som ska vidtas i samband med odling och skörd av samt handel med växter,

6) det meddelas nödvändiga förbud mot eller uppställas nödvändiga villkor för marknadsföring, import och export av växter, växtprodukter, skadegörare och andra sådana föremål med vilka skadegörare lätt kan spridas, samt

7) en aktör förpliktas att iaktta andra begränsningar, förbud och åtgärder som är nödvändiga för att skadegörare ska kunna bekämpas och spridningen av dem förhindras.

Närmare bestämmelser om de åtgärder, förelägganden, förbud, villkor och begränsningar som avses i 1 mom. meddelas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet i enlighet med vad som i Europeiska gemenskapens lagstiftning föreskrivs om växters sundhet eller vad som i internationella avtal som är bindande för Finland bestäms om skydd av växters sundhet. Förordningen kan gälla samtliga skadegörare eller enbart vissa skadegörare.

Med stöd av en förordning som avses i 2 mom. fattar Livsmedelssäkerhetsverket eller närings-, trafik- och miljöcentralen beslut om bekämpning för varje enskild aktör. Ett beslut om bekämpning kan fattas även utan att aktören hörs, om avgörandet av ärendet inte tål uppskov utan att det orsakar betydande fara för växters sundhet och om det inte är möjligt att höra aktören utan dröjsmål. Om det finns särskilda skäl att misstänka att en sådan skadegörare som avses i förordningen förekommer, kan Livsmedelssäkerhetsverket vidta åtgärder enligt 1 mom. 6 punkten redan innan förekomsten har bekräftats.

Livsmedelssäkerhetsverket eller närings-, trafik- och miljöcentralen kan på Livsmedelssäkerhetsverkets bekostnad vidta de brådskande och obetydliga åtgärder som avses i 1 mom. om underlåtelse att vidta åtgärden

äventyrar växternas sundhet.

Jord- och skogsbruksministeriet kan dessutom bevilja Livsmedelssäkerhetsverket tillstånd att vidta åtgärder enligt 1 mom. i fråga om skadegörare som det inte utfärdats bestämmelser om genom en i 2 mom. avsedd förordning. Om förekomsten av en sådan skadegörare medför ett omedelbart hot mot växters sundhet och saken inte tål uppskov, kan Livsmedelssäkerhetsverket vidta nödvändiga bekämpningsåtgärder enligt 1 mom. redan innan tillståndet beviljats.

14 a §

Skogscentralernas uppgifter

Livsmedelssäkerhetsverket kan anlita skogscentralerna vid beredningen och verkställigheten av beslut om bekämpning enligt 11 § och vid beredningen av ersättningsbeslut enligt 30 a §, om bekämpningen gäller en skadegörare som inte tidigare har förekommit i Finland och som kan orsaka direkt eller indirekt skada på växande träd i skog.

30 §

Ersättning av kostnader och skador till följd av beslut om bekämpning av skadegörare

Kostnader och skador som åsamkas en odlare till följd av ett beslut om bekämpning för att utrota skadegörare som inte tidigare förekommit i Finland (*skadegörare som skall utrotas*) ersätts av statens medel. Av statens medel kan dessutom delvis ersättas kostnader och skador som åsamkas en odlare till följd av ett beslut om bekämpning och förhindrande av spridning av skadegörare i Finland som orsakar direkt eller indirekt skada, men som inte kan utrotas (*skadegörare som skall bekämpas*). Ett villkor för ersättning är att den växt där den skadegörare som beslutet om bekämpning gäller har upptäckts har producerats hos en odlare som har rätt till ersättning. Genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet utfärdas för varje skadegörare särskilt bestämmelser om vilka skadegörare som är skadegörare som skall utrotas och vilka

14 a §

Finlands skogscentrals uppgifter

Livsmedelssäkerhetsverket kan anlita *Finlands skogscentrals enhet för offentliga tjänster* vid beredningen och verkställigheten av beslut om bekämpning enligt 11 § och vid beredningen av ersättningsbeslut enligt 30 a §, om bekämpningen gäller en skadegörare som inte tidigare har förekommit i Finland och som kan orsaka direkt eller indirekt skada på växande träd i skog.

30 §

Ersättning av kostnader till följd av beslut om bekämpning av skadegörare

Livsmedelssäkerhetsverket kan besluta att de direkta och nödvändiga kostnaderna för verkställigheten av ett beslut om bekämpning enligt 11 § om att utrota skadegörare ska ersättas aktören helt eller delvis av statens medel, om de skador som orsakats växtproduktionen är exceptionellt stora. Ersättning kan betalas endast till den del aktören inte får ersättning på grundval av försäkring eller ur en fond.

skadegörare som skall bekämpas. Kostnader och skador till följd av ett beslut om bekämpning av en skadegörare som skall bekämpas och förhindrande av att den sprids ersätts som regel inte, utom när det är ändamålsenligt att ersätta en del av kostnaderna och skadorna för att förhindra att en sådan skadegörare sprids. Genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet utfärdas bestämmelser om vilka skadegörare som skall bekämpas ersättning betalas ut för och hur stor del, dock minst 50 procent, av kostnaderna och skadorna som ersätts i dessa fall.

Kostnader och skador som skall ersättas enligt 1 mom. är

1) kostnader för desinficering, bekämpning och förstörelse som direkt beror på verkställandet av en bestämmelse i beslutet om bekämpning samt värdet av ett föremål som förstörts eller skadats till följd av bekämpningsåtgärden,

2) den ekonomiska skada eller kostnad till följd av ett sådant förbud eller någon motsvarande begränsning att sälja, överlåta, transportera eller använda ett föremål som grundar sig på beslutet om bekämpning, samt

3) en ekonomisk skada eller kostnad till följd av ett avbrott i växtproduktionen som grundar sig på en bestämmelse i beslutet om bekämpning.

Närmare bestämmelser om värderings- och beräkningsgrunderna för sådana kostnader och skador som avses i 2 mom. utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet. (30.5.2008/384)

Ersättning ska sökas inom sex månader efter att sökanden har fått kännedom om att kostnaderna eller skadan har uppkommit. Ansökan ska ställas till Livsmedelssäkerhetsverket och ges in till den behöriga närings-, trafik- och miljöcentralen, och den ska innehålla tillräcklig utredning om kostnaderna och skadorna. Gäller en ansökan om ersättning ett beslut om bekämpning som fattats av närings-, trafik- och miljöcentralen, ska centralen lämna Livsmedelssäkerhetsverket ett utlåtande om ansökan. *Livsmedelssäkerhetsverket fattar beslut om ersättning av kostnader och skador samt om utbetalning av ersättningen.*

Om kostnader eller skador har ersatts utan grund ska Livsmedelssäkerhetsverket bestämma att det överbetalda beloppet ska beta-

Närmare bestämmelser om värderingen och beräkningen av de kostnader och skador som avses i 1 mom. får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Ersättning ska sökas inom sex månader efter att sökanden har fått kännedom om att kostnaderna eller skadan har uppkommit. Ansökan ska ställas till Livsmedelssäkerhetsverket och ges in till den behöriga närings-, trafik- och miljöcentralen, och den ska innehålla tillräcklig utredning om kostnaderna och skadorna. Gäller en ansökan om ersättning ett beslut om bekämpning som fattats av närings-, trafik- och miljöcentralen, ska centralen lämna Livsmedelssäkerhetsverket ett utlåtande om ansökan.

Om kostnader eller skador har ersatts utan grund ska Livsmedelssäkerhetsverket bestämma att det överbetalda beloppet ska beta-

las tillbaka. På belopp som ska betalas tillbaka ska betalas en årlig ränta i enlighet med 3 § 2 mom. i räntelagen (633/1982) från ingången av den månad då ersättningen har betalats ut. Om beloppet inte betalas tillbaka senast på den förfallodag som Livsmedelssäkerhetsverket bestämt, ska en årlig dröjsmålsränta betalas på beloppet i enlighet med den räntesats som avses i 4 § 1 mom. i räntelagen. Om det belopp som ska betalas tillbaka är ringa eller om det med tanke på den återbetalningsskyldiges ekonomiska ställning och förhållanden ska anses oskäligt att kräva återbetalning eller ta ut ränta, kan det återbetalningsskyldige helt eller delvis befrias från återbetalningsskyldighet eller skyldighet att betala ränta.

30 a §

Ersättning av kostnader och skador på grund av beslut om bekämpning av skadegörare som ska utrotas i skog

På ersättningarna tillämpas bestämmelserna i 30 § 4 och 5 mom. i denna lag dock så att ansökan om ersättning lämnas till Livsmedelssäkerhetsverket.

las tillbaka. På belopp som ska betalas tillbaka ska betalas en årlig ränta i enlighet med 3 § 2 mom. i räntelagen (633/1982) från ingången av den månad då ersättningen har betalats ut. Om beloppet inte betalas tillbaka senast på den förfallodag som Livsmedelssäkerhetsverket bestämt, ska en årlig dröjsmålsränta betalas på beloppet i enlighet med den räntesats som avses i 4 § 1 mom. i räntelagen. Om det belopp som ska betalas tillbaka är ringa eller om det med tanke på den återbetalningsskyldiges ekonomiska ställning och förhållanden ska anses oskäligt att kräva återbetalning eller ta ut ränta, kan det återbetalningsskyldige helt eller delvis befrias från återbetalningsskyldighet eller skyldighet att betala ränta.

30 a §

Ersättning av kostnader och skador på grund av beslut om bekämpning av skadegörare som ska utrotas i skog

Livsmedelssäkerhetsverket fattar beslut om utbetalning av ersättningen. På ersättningarna tillämpas bestämmelserna i 30 § 3 och 4 mom. i denna lag dock så att ansökan om ersättning lämnas till Livsmedelssäkerhetsverket.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
På en ansökan om ersättning som blivit anhängig före denna lags ikraftträdande, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.*